

Kompetencije odgojitelja u radu s djecom s posebnim potrebama

Bobanović, Ika

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:007916>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Ika Bobanović

**Kompetencije odgojitelja u radu s djecom s
posebnim potrebama**

Diplomski rad

Zadar, 2019.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Kompetencije odgojitelja u radu s djecom s posebnim potrebama

Diplomski rad

Student/ica:

Ika Bobanović

Mentor/ica:

Izv.prof.dr.sc. Smiljana Zrilić

Zadar,2019.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ika Bobanović**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Kompetencije odgojitelja u radu s djecom s posebnim potrebama** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 18. ožujak 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DJECA S POSEBNIM POTREBAMA	2
2.1. Terminološko određenje pojma	2
3. POVIJESNI PREGLED UKLJUČIVANJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA U ODGOJNO - OBRAZOVNE USTANOVE	4
3.1. Segregacija	4
3.2. Integracija	5
3.3. Inkluzija	7
4. INKLUZIJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA U SUVREMENIM VRTIĆIMA	9
4.1. INKLUZIJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	12
5. ODGOJITELJ KAO NOSITELJ ODGOJNO-OBRAZOVNE DJELATNOSTI	14
5.1. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA	15
5.1.1. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA POTREBNE U RADU S DJECOM S POSEBNIM POTREBAMA	16
6. SURADNJA ODGOJITELJA I STRUČNOG TIMA	18
7. SURADNJA ODGOJITELJA I RODITELJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA	21
8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	22
8.1. PROBLEM I CILJ ISTRAŽIVANJA	22
8.2. METODE ISTRAŽIVANJA	23
8.3. UZORAK ISTRAŽIVANJA	27
9. OBRADA I INTERPRETACIJA ISTRAŽIVANJA	29
9.1. REZULTATI SAMOPROCJENE OBRAZOVANJA	33
9.2. REZULTATI SAMOPROCJENE KOMPETENTNOSTI RADA S DJECOM S POSEBNIM POTREBAMA	35

9.3. SAMOPROCJENA KOMPETENTNOSTI ODGOJITELJA S OBZIROM NA RAZLIČITOST POSEBNE POTREBE.....	37
9.4. SURADNJA ODGOJITELJA I STRUČNOG TIMA U SUVREMENOM VRTIĆU.....	39
9.5 . KVALITETA RADA I INKLUZIJE U SUVREMENOM VRTIĆU.....	41
9.6. PROCJENA SURADNJE S RODITELJIMA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA.....	42
9.7. MIŠLJENJA ODGOJITELJA.....	45
10. ZAKLJUČAK.....	46
11. LITERATURA.....	48
12. POPIS TABLICA I GRAFIKONA.....	50
13. POPIS PRILOGA.....	51
14. SAŽETAK.....	59
15. SUMMARY.....	60
16. ŽIVOTOPIS.....	61

1.UVOD

Svako dijete ima jednako pravo na obrazovanje i uključenost u društvu bez obzira na spol, vjeru, boju kože, kulturu, socio-ekonomski status, rasu ili posebne potrebe. Prema tome, djeca s posebnim potrebama imaju jednako pravo uključivanja u redovite odgojno – obrazovne ustanove kao i ostala djeca te je nužno da s djecom s posebnim potrebama rade odgojitelji koji se smatraju kompetentnima. Odgojitelji koji se trude djeci pružiti podršku i ugodno ozračje te odgojitelji koji surađuju sa stručnim timom i roditeljima djece s posebnim potrebama.

Ovaj diplomski rad je napisan u nekoliko temeljnih dijelova. U prvom dijelu diplomskog rada je terminološki obrađena definicija djece s posebnim potrebama, a prema Državnom pedagoškom standardu Republike Hrvatske, dijete s posebnim potrebama je „dijete s utvrđenim stupnjem i vrstom teškoće po propisima iz socijalne skrbi, koje je uključeno u redovitu i/ili posebnu odgojnu skupinu u dječjem vrtiću, ili posebnu odgojno-obrazovnu ustanovu. „ (Državni pedagoški standard, 2008 :1)

Nadalje, u ovom diplomskom radu prikazani su načini uključivanja djece s posebnim potrebama u Republici Hrvatskoj, odnosno obrazložene su segregacija, integracija te inkluzija djece s posebnim potrebama. Potom su opisane bitne kompetencije odgojitelja koje su potrebne u radu s djecom s posebnim potrebama.

Sukladno tome, u današnje vrijeme kompetentan odgojitelj ne znači biti uspješan samo u radu s djecom nego znači biti uspješan u komunikaciji i suradnji sa svim sudionicima, odnosno sa roditeljima djece i stručnim timom.

Nadalje, u poglavlju koje govori o metodologiji istraživanja opisujem problem i cilj istraživanja, uzorak i metode te na kraju analizu i interpretaciju rezultata istraživanja.

U svrhu istraživanja istražujem koje su kompetencije najbitnije u suvremenom vrtiću za rad s djecom s posebnim potrebama iz perspektive odgojitelja, dakle ciljane skupina ispitanika su odgojitelji.

2. DJECA S POSEBNIM POTREBAMA

Sva djeca su individualna i međusobno se razlikuje po tjelesnom izgledu, ponašanju, intelektualnim sposobnostima, mišljenju, željama, osjećajima.

Razmatrajući različite definicije, vidljivo je da su termini koji se koriste za djecu s posebnim potrebama uvjetovani različitim promjenama u društvu.

2.1. Terminološko određenje pojma

U prošlosti su se djeca s posebnim potrebama opisivala kao abnormalna, hendikepirana te su korišteni i termini poput invalidnosti te ometenosti u razvoju. No, u novijoj terminologiji se stavlja naglasak na osobu te su obilježavajući i diskriminirajući termini zamijenjeni blažim i prihvatljivijim. Neki od novijih termina su: osoba s posebnim potrebama, dijete s teškoćama u razvoju, dijete s oštećenjem sluha, dijete s oštećenjem vida, dijete s autizmom, dijete s poremećajima u ponašanju, dijete s motoričkim oštećenjima te drugi termini.

Takva novija terminologija je usklađena s orijentacijom edukacijsko – rehabilitacijske znanosti, koja ponajprije proizlazi iz shvaćanja čovjeka te slijede pozitivan trend koji, umjesto isključivanja, odnosno segregacije osoba s teškoćama, zagovara njihovo uključivanje u životnu zajednicu. Taj je trend rezultat znanstvenih spoznaja, holističkih i humanističkih socijalno – filozofskih stajališta, ali i snažnog utjecaja organizacija koje se bore za prava tih osoba (Bouillet, 2010:13).

U hrvatskoj stručnoj i znanstvenoj literaturi je najčešće korišten termin „djeca s posebnim potrebama“. Zrilić (2011:7) navodi da „kada govorimo o učenicima s posebnim potrebama, treba najprije pojasniti termine djeca s teškoćama i djeca s posebnim potrebama. Među djecu s teškoćama ubrajamo djecu sa sniženim intelektualnim sposobnostima, autističnu, slijepu i slabovidnu djecu, gluhu i nagluhu, djecu s poremećajem govora, glasa i jezika, djecu s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima, djecu sa smetnjama u ponašanju, s poremećajem pažnje te djecu sa specifičnim teškoćama učenja. U kategoriju djece s posebnim potrebama ubrajamo i darovitu djecu, a ne samo onu s teškoćama.“

Sukladno tome, u Članku 2., Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i obrazovanja (2008:1) navodi se da „dijete s posebnim odgojno – obrazovnim potrebama jest dijete s teškoćama u razvoju i darovito dijete.“

Prema Članku 4., istog Standarda (2008:2) navode se lakše i teže teškoće djece s posebnim potrebama, a pritom su „lakše teškoće u razvoju: nagluho dijete, slabovidno dijete, dijete s poteškoćama u govorno -glasovnoj komunikaciji, dijete s promjenama u osobnosti koje su uvjetovane psihozom ili organskim čimbenicima, dijete s poremećajem ponašanja i neurotskim smetnjama (astma, dijabetes, epilepsija, bolesti srca, alergije i drugo), dijete sa smanjenim intelektualnim sposobnostima odnosno dijete s lakšom mentalnom retardacijom i dijete s motoričkim oštećenjima (dijete s djelomičnom pokretljivošću, bez pomoći drugih osoba).“ (Državni pedagoški standard, 2008:2).

Prema istom članku, „težim teškoćama djece s posebnim potrebama se smatraju: gluhoća djeteta, sljepoća djeteta, potpuni izostanak govorno - glasovne komunikacije, autizam, dijete sa značajno sniženim intelektualnim sposobnostima, djeca sa višestrukim teškoćama te djeca s motoričkim oštećenjima (kretanje uz obaveznu pomoć drugih osoba ili električnih pomagala).“ (Državni pedagoški standard, 2008:2).

Sukladno tome, u članku 5, istog Standarda (2008:2) su navedene mogućnosti uključivanja djece s posebnim potrebama u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U članku se navodi mogućnost „uključivanja djece s posebnim potrebama u odgojno – obrazovne skupine s redovitim programima, uključivanje djece s posebnim potrebama u odgojno – obrazovne skupine s posebnim programima i uključivanje djece s posebnim potrebama u posebne ustanove.“ (Državni pedagoški standard, 2008:2).

Mikas i Roudi (2012) navode da „institucije odgoja i obrazovanja imaju značajno mjesto u procesu socijalizacije djece i mladeži s teškoćama u razvoju.“ (Mikas i Roudi, 2012). Sukladno tome, navode da je „socijalizacije djece s posebnim potrebama karakterizirana razvojnim specifičnostima djece i odgojnim kontekstom, odnosno kvalitetom okoline u kojoj dijete s posebnom potrebom odrasta.“ (Mikas i Roudi, 2012).

Prema tome, jako je bitna uključenost djece s posebnim potrebama s vršnjacima u prihvaćajućoj i podržavajućoj okolini.

3. POVIJESNI PREGLED UKLJUČIVANJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA U ODGOJNO – OBRAZOVNE USTANOVE

Povijesno gledajući, postoji nekoliko mogućnosti uključivanja djece s posebnim potrebama u odgojno – obrazovne ustanove, a to su: segregacija, integracija (koja može biti djelomična i potpuna) i inkluzija (Mikas i sur. 2012:208).

Termin „edukacijsko uključivanje“, odnosno inkluzija je najnoviji termin koji se odnosi na najveći stupanj uključenosti djece s posebnim potrebama, a termin se pojavio devedesetih godina 20. stoljeća u naprednijim društvima. (Vislie, 2003 :17).

3.1. Segregacija

Prvo ćemo istaknuti sustav segregacije djece s posebnim potrebama koji se prema Mikas i sur., odnosi na „*njihovo izdvajanje iz društvene sredine i smještanje u posebne odgojne skupine ili ustanove ovisno o njihovim posebnim potrebama*“(Mikas i sur. 2012: 209).

Sukladno tome, navode da „*sustav segregacije naglašava određenu poteškoću, kao što su neki poremećaji, disfunkcionalnost i drugo te ovaj sustav naglašava veliku vanjsku pomoć djeci s posebnim potrebama. Znatan se naglasak stavlja na krug stručnog i drugog osoblja koji trebaju djetetu pružiti specijalističku pomoć, a u takvim okolnostima se dijete s teškoćama u razvoju nedovoljno aktivira jer se uglavnom oslanja na podršku i pomoć drugih. Sve to dovodi do pasivizacije djeteta te se smanjuje djetetova socijalna motivacija, trud i angažman*“(Mikas i Roudi, 2012: 209).

Prema tome, u ovom se sustavu djeci pružalo previše pomoći u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, a premalo komunikacije sa ostalom djecom koja nemaju posebne potrebe.

Možemo zaključiti da se na takav način smanjuje djetetova motiviranost i umanjuje mu se mogućnost razvoja zbog prevelike pomoći drugih. Stoga se ovakav način uključivanja djece s posebnim potrebama, u današnje vrijeme, smatra najmanje prihvatljivim. (Mikas i Roudi, 2012:209).

3.2. Integracija

Jednu od poznatih definicija integriranog odgoja i obrazovanja dao je 1982. godine prof.dr.sci. Stančić: *"Integracija je kreiranje uvjeta za djecu s teškoćama u razvoju koji će osigurati u svakom konkretnom slučaju najmanje restriktivnu okolinu za njihov razvoj, ostvarujući tako niz alternativa na odgojno-obrazovnom kontinuumu uz osiguranje protočnosti sistema, pri čemu ima prednost, kada je god to moguće i opravdano, smještaj takve djece u redovne odgojnoobrazovne ustanove uz istovremeno kreiranje objektivnih i subjektivnih pretpostavki za njihov prihvata, obrazovanje, (re)habilitaciju i njihovo psihičko povezivanje sa socijalnom sredinom u koju su smještena, respektirajući pritom zahtjev da je odgojno-obrazovna integracija samo sredstvo šire socijalne integracije koja se ostvaruje u skladu s principom konvergencije i otklanjanja segregacijskih mehanizama koji još uvijek djeluju i mogu djelovati u široj socijalnoj sredini. Ovako shvaćena integracija je cilj, proces i organizacijski sistem koji se stupnjevito ostvaruje"* (Stančić, 1982, prema Bouillet, 2010:9).

Sukladno tome, odgojno-obrazovna integracija ne znači samo fizičku nazočnost djeteta, ona je više od same fizičke nazočnosti djeteta s nekom razvojnom teškoćom u redovitoj odgojnoj skupini ili razrednom odjelu. (Stančić, 1982, prema Bouillet, 2010:9).

Osim toga, Bouillet (2010), naglašava kako glavni cilj integracije nikako nije inzistiranje na poboljšanju obrazovnog uspjeha učenika s teškoćama u razvoju, kao ni zahtijevanje njihovog maksimalnog prilagođavanja normama šireg socijalnog okruženja. Istodobno se ni od socijalnog okruženja ne očekuje potpuno prilagođavanje mogućnostima djece s posebnim potrebama.

S druge strane, odgojno – obrazovna integracija prema Tonkoviću (1982:235):

- „znači oblikovanje novih i raznolikih odgojno-obrazovnih alternativa, što znači da odgoj i obrazovanje čine jedinstven odgojno-obrazovni kontinuum u kojem svako dijete (pa i dijete s nekom posebnom potrebom), treba dobiti mjesto koje mu odgovara, koje je u skladu s njegovim razvojnim potrebama te mogućnostima i interesima,
- pretpostavlja i traži individualizirani pristup svakom djetetu, uključujući i potrebe specijalno-pedagoške postupke prema djeci s posebnim potrebama,
- podrazumijeva osiguranje povoljnih subjektivnih i objektivnih pretpostavki za psihosocijalni razvoj i obrazovni napredak djeteta s razvojnom smetnjom u redovitim uvjetima,

- uključuje, osim odgojno-obrazovnog rada koji se s djetetom s posebnim potrebama izvodi u redovitim uvjetima, i individualni i/ili grupni rad prema dodatnim obrazovnim ili rehabilitacijskim programima,
- omogućuje protočnost odgojno-obrazovnog sustava time što dopušta da dijete s posebnim potrebama može mijenjati odgojno-obrazovna okruženja,
- može biti opravdana samo pod uvjetom da se s njom već u ranoj dobi poboljšava socijalni status te djece,
- predstavlja odgojno-obrazovni proces koji se može ostvarivati prema načelu konvergencije između sposobnosti, interesa i drugih karakteristika djece s posebnim potrebama s jedne strane, te realnih zahtjeva, odnosa, globalnih i odgojno-obrazovnih postupaka društva,
- usmjerena je na širu socijalnu integraciju osoba s posebnim potrebama te na slabljenje i nestajanje segregacijskih mehanizama koji i danas postoje u mnogim suvremenim društvima" (Tonković, 1982:235).

Tonković navodi da su pretpostavke socijalne integracije zapravo osiguranje jednakih obrazovnih šansi za svu djecu, a osobito za djecu s posebnim potrebama. (Bouillet, 2010:10).

Stančić navodi da je integracija prijelazni pojam, a i prijelazni proces. Osim toga, navodi da mijenjanjem društvenih odnosa, naporima znanosti i ostvarivanjem pretpostavki za odgojno-obrazovnu i širu socijalnu integraciju, ona sama sebe ukida i pojmovno i objektivno.

Dakle, ona postaje toliko redovan i normalan proces da nema potrebe posebno govoriti o uključivanju djece s teškoćama u razvoju u redovan odgojno-obrazovni proces, o njihovoj školskoj i socijalnoj integraciji: to će biti nešto prirodno za svu djecu, pa i za djecu s teškoćama u razvoju. To je pojava predvidive budućnosti. (Stančić i sur., 1982:4-5).

3.3. Inkluzija

Poznajući da se termini integracije i inkluzije u današnjem društvu često upotrebljavaju kao sinonimi, potrebno je objasniti razliku između ova dva termina.

Pod integracijom se općenito razumijeva smještaj djece s posebnim potrebama u redovite razrede na osnovi razine funkcioniranja, a pritom je najčešće riječ o fizičkoj integraciji koja se pojavljuje u različitim oblicima (Igrić i sur., 2015:8).

Suprotno tome, inkluzija predstavlja najviši stupanj uključenosti djece i uvažavanja prava i različitosti svakog djeteta.

Inkluzivna edukacija se temelji na „*ljudskom pravu na edukaciju, koja je proklamirana Općom deklaracijom o ljudskim pravima iz 1949. godine*“, a osim toga je „*jednako pravo djece garantirano načelom nediskriminacije u Konvenciji o pravima djeteta donesenoj na zasjedanju Opće skupštine UN-a 1989. godine*“ (Igrić i sur. 2015:22).

Sukladno tom načelu „djecu ne smiju trpjeti nediskriminaciju neovisno o rasi, spolu, boji kože, jeziku, vjeri, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom, etičkom ili društvenom podrijetlu, teškoćama u razvoju, rođenju ili drugom statusu djeteta, njegovih roditelja ili zakonskih skrbnika“ (Igrić i sur. 2015:22).

Upravo je Konvencija o pravima djeteta „prvi dokument u kojem se djetetu pristupa kao subjektu s pravima, a ne samo kao osobi koja treba određenu posebnu zaštitu“ (Igrić i sur. 2015:23).

Osim toga, bitno je naglasiti da su „principi inkluzivne edukacije prihvaćeni na UNESCO - voj Svjetskoj konferenciji o posebnim edukacijskim potrebama u Salamanci, koja je održana 1994. godine te je usvojena Izjava i okvir za djelovanje kojima se promovira dječja jednakost i prava djece“ (Unesco, 1994:1).

Izjava i okvir za djelovanje iz Salamanke odnose se na sljedeća prava:

- pravo sve djece, uključujući i one s privremenim ili stalnim posebnim edukacijskim potrebama
- pravo sve djece da polaze školu u njihovoj lokalnoj zajednici u inkluzivnim razredima
- pravo da sudjeluju u edukaciji usmjerenoj djetetu koja će odgovarati potrebama svakog pojedinog djeteta
- obogaćivanje i korist za sve uključene u inkluzivnu edukaciju
- pravo sve djece na kvalitetan i osmišljen odgoj i obrazovanje

- vjerovanje da inkluzivna edukacija vodi inkluzivnom društvu i da je u konačnici isplativa (Igrić i sur. 2015:23).

„Inkluzivno obrazovanje se veže uz praksu uključivanja sve djece u odgojno – obrazovne skupine, a s ciljem zadovoljavanja njihovih temeljnih potreba bez obzira na posebne potrebe, razvojne teškoće, porijeklo, socioekonomski status, talente i drugo“ (Igrić i sur. 2015:24). Prema tome, možemo zaključiti da je kod inkluzije naglasak na interakciji djece s posebnim potrebama s vršnjacima i s okolinom te je naglasak i na zadovoljenju potreba djece s posebnim potrebama.

Mikas i Roudi navode da “Inkluzija zahtijeva višu razinu uvažavanja djece s teškoćama u razvoju, tretira ih kao potpuno ravnopravne sudionike u odgojno-obrazovnom procesu unutar kojeg je osigurana permanentna individualna pomoć u situacijama kada je neophodna. Ona u prvom redu ističe i naglašava različite razvojne potencijale, a manje govori o nedostacima. Uspješna inkluzija podrazumijeva činjenicu da su sva djeca aktivno uključena u odgojno-obrazovne aktivnosti, da imaju slobodan pristup različitim mjestima za igru i rad. Inkluzivni pristup traži angažman svih sudionika, odnosno grupni napor kako bi se istovremeno izišlo u susret individualnim potrebama svakog pojedinog djeteta i zahtjevima odgojno-obrazovnog sustava” (Mikas i Roudi, 2012:208).

Dakle, u inkluzivnom procesu članovi grupe međusobno pomažu jedni drugima, surađuju i svakodnevno komuniciraju te se svi skupa upoznaju s posebnim potrebama djeteta ili djece u grupi.

Sukladno tome, Žic-Ralić (2004) navodi da će djeca s teškoćama u razvoju imati kvalitetnije odnose sa svojim vršnjacima ukoliko im se omogući potpuna inkluzija od najranije dobi, ali pritom nije dovoljno „fizičko smještanje djece“ s posebnim potrebama nego je bitna interakcija s vršnjacima. Inkluzija će najbolje donijeti pozitivne rezultate ako ju prate pozitivni stavovi odgajatelja i učitelja i programi usvajanja socijalnih vještina koje provode edukacijsko-rehabilitacijski stručnjaci (Žic-Ralić, 2004:35).

Možemo zaključiti da je inkluzija usko povezana s razvojem kompetencija odgojitelja te svih ostalih sudionika koji su uključeni u odgojno-obrazovni proces djece s posebnim potrebama jer da bi odgajatelji, učitelji i stručni suradnici ostvarivali promjene i napredke bitno je cjeloživotno učenje, educiranje i stalno napredovanje.

4. INKLUZIJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA U SUVREMENIM VRTIĆIMA

Termin rane inkluzije podrazumijeva inkluziju djece već u odgojnim skupinama u vrtiću. Igrić, Lj. i suradnici (2015) navode „da je inkluzija djece s posebnim potrebama u odgojno – obrazovnoj skupini, sa svojim vršnjacima bez posebnih potreba, relativno novija pojava. Navode da je inkluzija počela devedesetih godina 20-og stoljeća jer je praksa specijalnog obrazovanja pokazala niz nedostataka“ (Igrić i sur. 2015:46).

Sukladno tome, navode da je porasla svijest društva „o diskriminaciji djece s posebnim potrebama u odgoju i obrazovanju“ te su se tražili novi načini uključivanja u obrazovanje s ostalim vršnjacima. (Igrić i sur. 2015:47).

Cerić navodi da „predškolski sustav kao početak cjelokupnog odgojno - obrazovnog sustava u Hrvatskoj, zbog ustroja rada i fleksibilnosti programa uređenih zakonskim regulativama ima najveću otvorenost prema realiziranju inkluzije, ali se praktična provedba inkluzivnog obrazovanja redovito problematizira (ne)davanjem mogućnosti djeci s teškoćama da se uključe u redovne vrtiće“ (Cerić, 2008 :42).

Također navodi da “problematizirajući teoriju inkluzivnog obrazovanja, struka ističe važnost određivanja područja djelovanja inkluzivnog obrazovanja. Potrebno je odvojiti inkluzivno obrazovanje od problema uključenosti uopće.” (Cerić, 2008:42).

Poznato je da stručni suradnici u vrtiću „timski promišljaju o obogaćivanju materijalno-organizacijskih uvjeta i unose promjene. Podrška su odgajateljima te u okviru ustanove organiziraju predavanja i radionice. U kvalitetnom pedagoškom okruženju djeca s teškoćama u razvoju sudjeluju u igri i ostalim zajedničkim aktivnostima sa djecom bez razvojnih teškoća“ (Mikas i Roudi, 2012:208).

Mikas i Roudi navode da se „na taj način stvara odnos među njima koji se temelji na poštovanju, uvažavanju različitosti potreba i mogućnosti. Bitno je naglasiti kako se kroz ovaj pedagoški model ranog uključivanja u odgojno-obrazovni sustav i društvenu zajednicu svakom djetetu pružaju podjednake razvojne šanse i daje ravnopravni položaj u odnosu na drugu djecu. Drugim riječima, svakom djetetu se omogućava da napreduje u razvoju u skladu sa svojim mogućnostima, te da aktivno sudjeluje u društvenom životu“ (Mikas i sur. 2012:209).

U procesu inkluzije djece s posebnim potrebama, važno je imati kvalitetne programe inkluzije koji ovise o čimbenicima koji bi trebali zadovoljiti različite potrebe djece s posebnim potrebama i ostvariti postavljene ciljeve kroz potpuno sudjelovanje djeteta.

Isto tako promjene nisu moguće ukoliko odgojitelji koji provode vrijeme s djecom nisu dovoljno educirani i informirani o posebnoj potrebi određenog djeteta.

Sukladno tome, dr. Donna Lero (2009:20) u „The Special Link Early Childhood Inclusion Quality Scale“, opisuje principe kvalitetne inkluzije djece s posebnim potrebama, a to su:

- „Princip „zero reject“ –princip koji se odnosi na to da ne postoje ograničenja pri uključivanju djece s posebnim potrebama u ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, odnosno da sva djeca s posebnim potrebama imaju jednaka prava kao i njihovi vršnjaci,
- *Princip prirodnog omjera* – odnosi se na to da je zastupljenost djece s teškoćama u ustanovi 10-15% kao i zastupljenost u zajednici,
- *Dostupnost programa svakom djetetu*– programi su vremenski jednako dostupni djeci s teškoćama kao i djeci bez teškoća, dakle nisu ograničeni pohađanjem na određeni broj sati ili dana u tjednu,
- *Princip potpune uključenosti*– djeci se s teškoćama nastoji omogućiti potpuno sudjelovanje u okviru redovnih grupnih aktivnosti i rutina uz prilagodbu i podršku gdje je to potrebno.

Izdvajanje djeteta iz skupine izbjegava se uvijek kada se određene intervencije mogu odvijati u skupini i kada mogu uključivati vršnjake,

- *Uključivanje roditelja*– ulažu se dodatni naponi kako bi se roditelji uključili u individualno programsko planiranje, susrete, sastanke odbora, treninge te događaje s ciljem međusobnog povezivanja roditelja. Pritom se roditelje ne prisiljava na sudjelovanje, ali im se pokazuje da su dobrodošli i da ih se cijeni,
- *Rukovodstvo, pro-aktivne strategije i zagovaranje visoke kvalitete* –ravnatelj, osoblje i odbor aktivno promiču inkluziju u ustanovi i kroz javne aktivnosti s ciljem dobivanja primjerene podrške zajednice u svrhu razvijanja visoko kvalitetnih inkluzivnih programa,
- *Fizička okolina*–stupanj izmjene u prostoru koji doprinosi uspješnijem uključivanju i sudjelovanju djeteta s teškoćama,

- *Oprema i materijali* – prilagodba i dostupnost materijala i posebne opreme u svrhu potpunog sudjelovanja djeteta i razvijanja njegovih sposobnosti i vještina,
- *Uloga ravnatelja* – ravnatelj aktivno podržava uključivanje djece s teškoćama te posjeduje potrebna znanja i entuzijazam,
- *Stručna podrška* – stupanj podrške odgojiteljima i smanjen broj djece u skupini s ciljem zadovoljavanja individualnih potreba djeteta s teškoćama,
- *Stručno usavršavanje* – odnosi se na dostupnost kontinuiranog stručnog usavršavanja za odgojitelje iz područja inkluzije, npr. dodatna usavršavanja, edukacije o djeci s posebnim potrebama i slično.
- *Terapije* – odnosi se na pružanje terapijskih intervencija u okviru ustanove i uključenost odgojitelja u definiranje ciljeva kroz suradnju s roditeljima i terapeutima,
- *Individualno programsko planiranje* – planiranje rada u skupini temelji se na uvažavanju individualiziranih odgojno-obrazovnih planova koji su kreirani kroz suradnju odgojitelja, pojedinih specijalista i roditelja,
- *Roditelji djece s teškoćama* – odnosi se na to da su roditelji uključeni, informirani i sudjeluju u donošenju odluka,
- *Uključenost u tipičan razvoj djeteta* – postojanje interakcija između djeteta s teškoćama i djece urednog razvoja te prihvatanje djeteta s teškoćama od strane vršnjaka,
- *Upravni odbor ili savjetodavni komitet* – promiče i podržava inkluziju kao poželjnu politiku u ustanovi i u široj zajednici,
- *Tranzicija* – odnosi se na to da uprava lokalne škole, osoblje ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i roditelji zajednički planiraju prijelaz djeteta iz ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u školski program“ (Lero, 2009:20).

Uvidom u prikazanu skalu dobivene su ključne smjernice za kvalitetnu inkluziju djece s posebnim potrebama u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Sukladno tome, inkluzija djece s posebnim potrebama se temelji i na zakonima koji su prikazani u idućem poglavlju, a odnose se na inkluziju djece u Republici Hrvatskoj.

4.1. INKLUZIJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Prema članku 6., Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe (Narodne novine, 63/2008), “u odgojno-obrazovne skupine s redovitim programom uključuju se, na temelju mišljenja stručnog povjerenstva (osnovanog po propisima iz područja socijalne skrbi), mišljenja stručnih suradnika (pedagoga, psihologa, stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila), više medicinske sestre i ravnatelja dječjeg vrtića kao i odgovarajućih medicinskih i drugih nalaza, mišljenja i rješenja nadležnih tijela, ustanova i vještaka:

- djeca s lakšim teškoćama koja s obzirom na vrstu i stupanj teškoće, uz osiguranje potrebnih specifičnih uvjeta mogu svladati osnove programa s ostalom djecom u skupini, a uz osnovnu teškoću nemaju dodatne teškoće, osim lakših poremećaja glasovno-govorne komunikacije
- djeca s težim teškoćama uz osiguranje potrebnih specifičnih uvjeta, ako je nedovoljan broj djece za ustroj odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom.” (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008).

Prema članku 7., istog Standarda “u odgojno - obrazovne skupine s posebnim programom u dječjem vrtiću uključuju se djeca s teškoćama kojima se vrsta i stupanj teškoće utvrđuje prema propisima iz područja socijalne skrbi. Pritom prosudbu o uključivanju djece donosi tim stručnjaka (stručni suradnici, viša medicinska sestra i ravnatelj) dječjeg vrtića te stručni tim donosi program uključivanja za svako dijete prilagođen njegovim sposobnostima, potrebama i interesima.”(Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008).

Pritom je važno “da djeca s teškoćama u razvoju imaju prednost pri upisu u dječji vrtić, a način ostvarivanja prednosti utvrđuje osnivač dječjeg vrtića svojim aktom.”(Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008).

Prema istom Standardu, navodi se da “u dječjem vrtiću se ostvaruje program za djecu rane i predškolske dobi s teškoćama u razvoju gdje je dječji vrtić dužan stvoriti primjerene uvjete za rast i razvoj svakog djeteta. Djeca s lakšim teškoćama koja uz osnovnu teškoću nemaju dodatne teškoće, osim lakših poremećaja glasovno-govorne komunikacije, te djeca s

težim teškoćama uz osiguranje specifičnih uvjeta (ako je nedovoljan broj djece za ustroj odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom) uključuju se u odgojno - obrazovne skupine s redovitim programom. Osim redovitih programa, djeca s teškoćama mogu se uključiti i u odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom kao i u posebne ustanove (dječji vrtić osnovan za rad s djecom s teškoćama, odgojno - obrazovne ustanove, ustanove socijalne skrbi, zdravstvene ustanove).”(Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008).

Osim toga, Državnim pedagoškim standardom (2008) su određena “mjerila broja djece u odgojno – obrazovnim skupinama”. Pritom se prema članku 22., istog Standarda “broj djece u odgojno – obrazovnoj skupini u redovitom programu utvrđuje ovisno o dobi djeteta i broju djece s teškoćama uključenih u odgojno - obrazovnu skupinu. U odgojno - obrazovnu skupinu može biti uključeno samo jedno dijete s lakšim teškoćama i pritom se broj djece u skupini smanjuje za dvoje djece. Osim toga, u odgojno – obrazovnu skupinu može se uključiti samo jedno dijete s većim ili kombiniranim teškoćama ako je nedostatan broj djece za ustroj odgojne skupine s posebnim programom i tada se broj djece smanjuje za četvero.” (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008).

Prema članku 12. istog Standarda, „posebni programi predškolskog odgoja i naobrazbe za darovitu djecu ostvaruju se kao:

- prošireni redoviti programi koji su djelomično prilagođeni djetetovim izraženim interesima, sklonostima i sposobnostima, a ostvaruju se u redovitim programima predškolskog odgoja i naobrazbe.
- programi rada u manjim skupinama djece istih ili sličnih sposobnosti, sklonosti i interesa organiziranjem posebnih aktivnosti (projekti, zahtjevnije logičko-didaktičke igre, rad na multimedijском računalu i slično).
- posebno prilagođeni programi dopunjeni sadržajima koji potiču razvoj specifičnih područja darovitosti, uz poštovanje razvojnih specifičnosti darovitog djeteta, a ostvaruju se kao igraonice za darovitu djecu sličnih intelektualnih sposobnosti i interesa (do 15 djece), kao programi specifičnih sadržaja za djecu sličnih sposobnosti, interesa i talenata (glazbena, likovna, športska, jezična, kreativna igraonica) te individualni mentorski rad.“(Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008).

Proučavajući literaturu i zakone u Republici Hrvatskoj, zaključujemo da provedba kvalitetne inkluzije zahtijeva financijsku podršku što je često problem u Republici Hrvatskoj. Bouillet (2010) smatra da je na razini lokalne zajednice potrebno poduzeti mjere usmjerene na otvaranje radnih mjesta za stručnjake, čime bi se djeci s teškoćama i njihovim obiteljima pružile rehabilitacijske, psihosocijalne i edukacijske intervencije.

Kada su u pitanju financijska sredstva, neizostavna je uloga države. „Odgovornost države je da osigura nediskriminirajuće zakonodavstvo, osigura materijalne uvjete koji omogućuju kvalitetno obrazovanje, razvija sveobuhvatni sustav odgoja i obrazovanja koji može odgovoriti na različite potrebe svojih polaznika, osigura dostupnost svih profila stručnjaka u svim sredinama“ (Bouillet, 2010:102).

5. ODGOJITELJ KAO NOSITELJ ODGOJNO-OBRAZOVNE DJELATNOSTI

Odgojitelji su ključne osobe unutar skupine te smo svjesni da odgojitelji trebaju imati kompetencije, znanje i stručnost koje stječe kroz studij, a poslije i kroz svoj rad i usavršavanje. Oni su ključni kod djece s posebnim potrebama koja se uključuju s grupom djece svojih vršnjaka bez posebnih potreba te su upravo odgojitelji nositelji odgojno – obrazovnog procesa jer upravo oni svakodnevno planiraju i provode aktivnosti.

Prema Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe u Republici Hrvatskoj, odgojitelj je „stručno osposobljena osoba koja provodi odgojno-obrazovni program rada s djecom predškolske dobi i stručno promišlja odgojno-obrazovni proces u svojoj odgojno-obrazovnoj skupini. On pravodobno planira, programira i vrednuje odgojno-obrazovni rad u dogovorenim razdobljima. Prikuplja, izrađuje i održava sredstva za rad s djecom te vodi brigu o estetskom i funkcionalnom uređenju prostora za izvođenje različitih aktivnosti. Vodi dokumentaciju o djeci i radu te zadovoljava stručne zahtjeve u organizaciji i unapređenju odgojno-obrazovnog procesa.“ (Državni pedagoški standard, 2008:1).

Sukladno tome, odgojitelji zadovoljavaju svakidašnje potrebe djece i potiču razvoj svakoga djeteta prema njegovim sposobnostima. Oni surađuju s roditeljima, stručnim timom i sa svim vanjskim sudionicima u odgoju i obrazovanju djece rane i predškolske dobi, a možemo zaključiti da u današnje vrijeme biti kvalitetan odgojitelj ne znači biti uspješan u

radu s djecom nego znači biti uspješan u komunikaciji sa svim sudionicima odgojno – obrazovnog procesa.

Mikas i Roudi (2012) navode da „emocionalna sigurnost koju dijete stječe tijekom ranog djetinjstva predstavlja osnovu i temelj koji osigurava nesmetano odvijanje razvojnog procesa i daljnjeg napretka. Djeca s posebnim potrebama su najčešće emocionalno i socijalno manje zrela od svojih vršnjaka i stoga trebaju poseban vid skrbi od strane odgojitelja.“ (Mikas i Roudi, 2012:210).

Stoga je odgojiteljski posao jako kompleksan jer je njihova zadaća priprema djece u grupi za dolazak djece s posebnim potrebama odnosno stvaranje pozitivne atmosfere, pružanju podrške te prihvaćenosti i suradnje među vršnjacima.

5.1. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA

Postoje različita tumačenja i definicije profesionalnih kompetencija odgojitelja. Kompetencije odgojitelja možemo promatrati kao „kompleksan mozaik različitih područja znanja i vještina koja su nužno uključena u praktično područje svakog profesionalca“ (Slunjski i sur., 2006:46). Stoga razvoju kompetencija pristupamo holistički i odgojiteljevo obrazovanje i usavršavanje pratimo kroz cjeloživotno učenje i razvijanje kompetencija koje je nužno za napredovanje i kvalitetu rada.

Slunjski i sur. prema Olson (1994) navode kako „postoji nekoliko područja koja određuju profesionalnu kvalitetu odgojitelja. To su znanja o djetetovu razvoju i teorijama učenja, o razvojnom pristupu kurikulumu, i o tome kako kreirati zdravu, sigurnu i poticajnu sredinu te razvijena sposobnost promatranja djece i kvalitetna komunikacija.“

Olson posebice ističe „važnost prepoznavanja djetetova interesa koji znači početak aktivnosti, a to se može ostvariti promatranjem djetetova ponašanja (ne samo gledanja) i dokumentiranja njegovih akcija.“ Također navodi da dobro razumijevanje djeteta je podloga svih kvalitetnih intervencija odgojitelja.

Prema istom autoru, svaki odgojitelj svoje bi „profesionalne kompetencije trebao razvijati istraživanjem, provjeravanjem, procjenjivanjem i stalnim dograđivanjem vlastite prakse.,, (Slunjski i sur., 2006:46).

„Kako je kompetentnost odgojitelja razvojna, a ne statična kategorija, mogli bismo reći kako nju uvelike određuje i spremnost na cjeloživotno istraživanje i učenje. Shvaćanje učenja kao cjeloživotnog procesa ujedno je i jedna od najvažnijih ideja organizacije koja uči.“ (Slunjski i sur., 2006:47).

5.1.1. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA POTREBNE U RADU S DJECOM S POSEBNIM POTREBAMA

Za rad s djecom s posebnim potrebama su bitne odgojiteljeve kompetencije koje se stječu usavršavanjem, raznim edukacijama i praksom. Sukladno tome, Bouillet (2010) navodi bitne kompetencije koje bi odgojitelji trebali imati za rad s djecom s posebnim potrebama, a to su:

- „razumijevanje socijalnog i emocionalnog razvoja djece,
- razumijevanje individualnih razlika u procesu učenja djece,
- poznavanje tehnika kvalitetnog vođenja odgojno – obrazovne skupine,
- komunikacijske vještine (u odnosu s djecom, roditeljima, drugim stručnjacima i kolegama),
- poznavanje učinkovitih tehnika podučavanja, a pritom uključujući individualne instrukcije i iskustveno učenje,
- poznavanje specifičnosti pojedinih teškoća u razvoju i drugih teškoća socijalne integracije djece
- sposobnost identifikacije teškoća u razvoju i drugih posebnih potreba
- poznavanje didaktičko - metodičkog pristupa i planiranja prilagođenog kurikulumu,
- poznavanje dostupnih didaktičko metodičkih metoda, sredstava i pomagala, a pritom uključujući informatičku tehnologiju,
- poznavanje savjetodavnih tehnika rada,
- praktično iskustvo u odgoju i obrazovanju djece s pojedinim teškoćama
- spremnost odgojitelja na timski rad u odgojno – obrazovnoj ustanovi, suradnju s timom i roditeljima, članovima lokalne zajednice i spremnost odgojitelja na cjeloživotno obrazovanje.“ (Bouillet, 2010:324).

Također navodi da „smisao prakticanja spomenutih kompetencija je sadržan u osiguravanju uvjeta u kojima će sva djeca imati priliku da tijekom svakodnevnih aktivnosti u

predškolskoj ustanovi (igra, dnevne rutinske aktivnosti, interakcija s vršnjacima) razvijaju i prakticiraju vlastite funkcionalne sposobnosti. Kada su u pitanju djeca s teškoćama, kompetencije odgajatelja moraju biti podržane odgovarajućom prilagodbom didaktičkih materijala i ukupnog okruženja, ali i uzajamnim partnerstvom stručnjaka i članova obitelji djeteta s teškoćama.“ (Bouillet, 2010:324).

Mikas i suradnici (2012) navode da „odgojitelj treba osigurati emocionalno i socijalno potkrepljujuću sredinu kako bi uskraćeno dijete nadomjestilo emocionalnu glad i steklo osnovni osjećaj povjerenja. Postupno će kroz taj odnos dijete s posebnim potrebama steći osjećaj samopouzdanja, popraviti sliku o sebi i u znatnoj mjeri nadići probleme u uspostavljanju kvalitetnih odnosa s drugima.“ (Mikas i sur. 2012:210).

Sukladno tome, odgojitelj mora biti svjestan činjenice da je on model djetetu. Prema tome, „poštivanje odraslih i djece, suradnja s drugima i djecom, konstruktivno rješavanje problema, izražavanje i regulacija emocija su samo neki od oblika ponašanja koje odgojitelj treba svakodnevno koristiti (modelirati) kako bi potaknuo razvoj socijalnih vještina kod djece. Adekvatna reakcija djece uvelike će ovisiti o reakcijama odgojitelja te o njegovom načinu ophođenja i komuniciranja s drugim osobama, pristupanju problemima i snalaženju u pojedinim situacijama. Djeca će slijediti odgojiteljev primjer i reagirati oponašanjem na klimu i ton koje uspostavi odgojitelj.“ (Mikas i sur. 2012:210).

„Odgojitelj bi djetetu s teškoćama u razvoju morao pružiti rutinu, strukturu i predvidljivost, prilagoditi svoj glas i govor uz podržavajući pogled, dodir i zagrljaj, ruke držati na ramenima dok se obraća djetetu, gledati dijete u oči, dobro procijeniti optimalno vrijeme boravka djeteta unutar skupine, surađivati s roditeljima i stručnjacima različitog profila.“ (Mikas i sur. 2012:210).

Osim toga, navedeni autori smatraju da je svaki odgojitelj „osnovni čimbenik koji u kontekstu dječjeg vrtića može pomoći u razvoj osobnosti djeteta i pružiti mu emocionalno iskustvo, koje predstavlja uvjet djetetovog odgojno - obrazovnog napredovanja. Sukladno tome, navode da suosjećajan odgojitelj može prepoznati i razumjeti osjećaje i stajališta drugih osoba koje ga okružuju, a isto tako empatičan odgojitelj može prepoznati i razumjeti djetetove osjećaje.“ (Mikas i sur. 2012:211).

6. SURADNJA ODGOJITELJA I STRUČNOG TIMA

Za uspješan napredak i razvitak djece s posebnim potrebama odgovorni su mnogobrojni činitelji. Važnu ulogu ima odgojitelj te njegov kvalitetan odnos i dobra suradnja sa članovima stručnog tima, a članove stručnog tima i stručnih službi čine pedagog, psiholog, edukacijsko-rehabilitacijski stručnjaci i drugi.

Za dobru suradnju ne postoje recepti niti posebne, sustavne pripreme, no postoje različita načela i smjernice koje pomažu u stvaranju preduvjeta za poboljšavanje tijeka i rezultata suradnje. Upoznavanjem sa složenošću problematike obitelji koja ima dijete s posebnim potrebama te spoznavanjem vlastitih načina suradnje, razmjenom dosadašnjih iskustava s drugim odgojiteljima, učiteljima ili članovima stručnog tim, zajedničkim snagama se može doći do novih spoznaja i kreativnih rješenja te temelja za uspješniju suradnju. (Bezuk- Jakovina, 2002:181).

„Primjerena zdravstvena, rehabilitacijska, psihološka, pedagoška i edukacijska skrb o djeci s posebnim potrebama zbog svoje je složenosti i sveobuhvatnosti vrlo kompleksna pa nerjetko zahtijeva istodobno uključivanje djece u stručne tretmane različitih profesija. To su sve profesije kojima je jedan od glavnih ciljeva skrb o drugim ljudima, odnosno pružanje posredne ili neposredne pomoći osobi ili grupi osoba. Kako bi se djetetu i članovima njegove obitelji uistinu osigurala kvalitetna, sveobuhvatna i stručna edukacijsko - rehabilitacijska intervencija, stručnjaci koji sudjeluju u intervenciji upućeni su na uzajamnu suradnju i usuglašavanje, odnosno na timski rad.“ (Bouillet, 2010:83).

Bouillet prema (Kobolt i Žižak, 2007) navodi da je „timski rad najrašireniji oblik izvođenja složenih profesionalnih zadataka za čije su ostvarenje potrebna ili znanja iz različitih profesionalnih područja, ili specijalizirana znanja iz istog ili sličnih profesionalnih područja“, odnosno da je to sinergija grupe ili skupine ljudi koji dijele odgovornost za uspješnost obavljanja nekog zajedničkog zadatka, a u našem slučaju je to napredak djece s posebnim potrebama i sinergija odgojitelja i stručnog tima.

Prema tome, interdisciplinarni timski rad podrazumijeva koordiniranu, intenzivnu i višesmjernu suradnju ravnopravnih i komplementarno kompetentnih stručnjaka – predstavnika različitih znanstvenih disciplina koji su, iako obuhvaćaju specifične aspekte problema također usmjereni na postizanje zajedničkog cilja koji je dobrobit djeteta (Brajša i Stakić, 1991).

Pritom je bitno da svi članovi razumiju problem kako bi se došlo do cilja, odnosno do dobrobiti djeteta, a to se postiže na način da svi članovi tima međusobno komuniciraju, razmjenjuju ideje i pregovaraju o različitim rješenjima pojedinih problema.

Timski je rad multidimenzionalni konstrukt i njegovi učinci ovise o mnogobrojnim okolnostima (struktura i grupni procesi, osobine i interakcija članova, način vođenja tima i drugo).

Prema tome, sposobnost suradničkog učenja različitih stručnjaka – sudionika integriranog odgoja i obrazovanja uvjetuje u velikoj mjeri kvalitetu socijalne integracije djece. Uska suradnja stručnog tima s djetetovim roditeljima, odgojiteljima ili učiteljima i samim djetetom podrazumijeva se u procjeni razvojnih teškoća i u samom tretmanu ili intervenciji. (Bouillet, 2010:84).

7. SURADNJA ODGOJITELJA I RODITELJA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA

Za razliku od odgojitelja i stručnih suradnika koji su profesionalni u svom odgojno – obrazovnom radu, roditelji su takozvani funkcionalni odgojitelji, čije odgojno djelovanje nije manje važno od odgojnog djelovanja profesionalaca.

Roditelji kao funkcionalni odgojitelji ponajviše odgojno djeluju neverbalnom komunikacijom jer živeći, radeći i sudjelujući sa svojom djecom u svakodnevnim aktivnostima, roditelji im pružaju prve modele nasljedovanja svojim ukupnim izražavanjem. Najvažnije je zato da roditelji svojim ponašanjem zrače kao osvještani ljudi koji podržavaju i hrabre djecu te im pomažu kad god je potrebno.

Biondić Ivan u svojoj integrativnoj pedagogiji navodi da je prvorazredna zadaća roditelja njegovati pozitivne obiteljske odnose (Biondić, 1993:123).

Neki istraživači su zato s pravom istaknuli da se temelji djetetove ličnosti stječu do polaska u osnovnu školu jer se do te dobi već učvršćuje osnovni emocionalni sklop i stječu modeli socijalnog ponašanja. To znači da dijete socijalno uči najviše u obitelji i to pretežno spontanim nego osviještenim postupcima.

Demostracija – imitacija zato je osnovni način kako da roditelji stalno djeluju na svoju djecu. Iz toga proizlaze i zadaci koji se odnose na to da iz cjelokupnog ponašanja roditelja zrači normalitet, humanizam, radinost, osjećaj dužnosti, kritičnost, pravednost te spremnost pomaganja drugima. Ako to roditelji dobro čine u svakidašnjem životu, sigurno će na taj način pomoći djetetu u razvoju i napredovanju. (Biondić, 1993:123).

Bitno je istaknuti da roditelji djece s posebnim potrebama u obiteljskom kontekstu, osim zdravih instinkata, moraju i sami sebe educirati za svoju funkciju roditeljskog odgojitelja te se s obzirom na to prema Mittleru smatra da „uključivanje roditelja u edukaciju svog djeteta predstavlja jedan od najvažnijih čimbenika s područja socijalne edukacije u posljednjem desetljeću“. (P. Mittler, 1979prema Biondić 1993 :123).

Budući da neki roditelji djece s posebnim potrebama ne shvaćaju da i oni moraju sudjelovati i surađivati u radu s profesionalnim odgojiteljima, nužno je poticati ih i ohrabrivati jer je roditeljima teško prihvatiti stanje njihovog djeteta. Kada roditelji doznaju djetetovu dijagnozu, ta situacija u cijeloj obitelji uzrokuje određene posljedice na emocionalnom planu. „To je takav događaj u životu članova obitelji da se može govoriti o fizičkoj krizi“ (Biondić 1993 :124).

To stanje i krize koje se događaju je teško unaprijed spriječiti, ali se poteškoće roditelja mogu ublažiti. Stoga njima u prvom redu treba emocionalna podrška i puna informiranost, a pokazalo se u brojnim istraživanjima da mnogim roditeljima trebaju mjeseci i godine da steknu snagu i stabilnost kako bi se pomirili s činjenicama i novim životnim izazovima. Zato je potrebno stalno i ravnomjerno obavješavanje roditelja tijekom cijelog razdoblja, utemeljeno na razumijevanju i povjerenju između roditelja i stručnjaka.

U svezi s tim E.C. Hall i K. Grunewald izradili su 1978. godine mali podsjetnik o informiranju i pomoći roditeljima djece s posebnim potrebama gdje se razlikuju četiri etape koje roditelji obično doživljavaju.

Duljina i jakost tih etapa razlikuje se u populaciji i mogu oscilirati u svojem razvoju. Prva je etapa šoka koja je karakteristična po tome što se paralizira aktivnost roditelja te po konfuziji i nerealističnom pristupu. Ona počinje u trenutku kad roditelji doznaju za određenu teškoću djeteta te „može trajati od nekoliko minuta do nekoliko dana.“

Druga je etapa reakcije koja je karakteristična po različitim fizičkim obrambenim stanjima. Roditelji su u tom periodu opterećeni, ožalošćeni i nesigurni te se osjećaju krivima. Potom slijedi etapa adaptacije koja predstavlja razdoblje oporavka roditelja.

Oni se postupno oslobađaju prvotne boli i počinju realistički prihvaćati problem te su u ovoj etapi već sposobniji da svoje snage usmjere na to da nešto učine za svoje dijete kako bi im pomogli.

Zatim slijedi posljednja, četvrta etapa orijentacije. Ova etapa označuje da je kriza prošla te su sada roditelji sposobni razmišljati o budućnosti, stečena iskustva ugrađuju u svoju osobnost i konstruktivnije rješavaju tegobe. (E.C. Hall i K. Grundewald 1978. prema Biondić, 1993 : 124,125).

U podsjetniku, E.C. Halla i K.Grunewalda (1978) na kraju su sažeto dane jako bitne upute odgojiteljima za suradnju s roditeljima djece s posebnim potrebama, a neke od uputa su:

- „mislite uvijek na to da su roditelji u stanju šoka,
- pružite emocionalnu podršku,
- informirajte roditelje bez odgode,
- obavijesti uvijek priopćite i jednom i drugom roditelju,
- budite pripravnici na to da kontakt s roditeljima traži dosta vremena i diskrecije,
- uvijek mislite na to da je uloga roditelja najvažnija,
- kada dajete obavijesti birajte najprikladnije riječi i druge.“ (Biondić, 1993 :126).

8. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U ovom poglavlju navodim problem i cilj istraživanja, potom navodim ciljane skupine odnosno uzorak istraživanja i korištene metode u provedbi i analizi rezultata istraživanja.

Istraživanje obuhvaća kvalitativne i kvantitativne metode istraživanja. Kvalitativne metode obuhvaćaju rad na dokumentaciji i opažanje, dok se kvantitativni dio odnosi na provođenje ankete, obradu i analizu podataka i na kraju prezentaciju rezultata.

8.1. PREDMET I CILJ ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja su kompetencije odgojitelja koje su potrebne u radu s djecom s posebnim potrebama. Kako je rani i predškolski odgoj i obrazovanje temelj uključivanju djece s posebnim potrebama koji se dalje nastavlja u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju, potrebno je detaljno proučiti kompetencije odgojitelja, njihovo znanje, suradnju s roditeljima djece s posebnim potrebama te suradnju sa stručnim timom.

Odgojitelji su glavni nositelji odgoja i obrazovanja djece s posebnim potrebama stoga se u radu razmatra problem kompetencija odgojitelja u suvremenom vrtiću, razmatraju se odgojiteljevi stavovi o kvaliteti obrazovanja, o kvaliteti suradnje sa stručnim timom, roditeljima te lokalnom zajednicom.

Nastavno na problem istraživanja, cilj ovog diplomskog rada je ustanoviti:

- koje kompetencije odgojitelji posjeduju za rad s djecom s posebnim potrebama (samoprocjena kompetencija)
- koje su kompetencije nužne odgojiteljima u radu s djecom s posebnim potrebama odnosno koje im kompetencije nedostaju
- procjena suradničkih odnosa odgojitelja, stručnog tima i roditelja djece.

U istraživanju će se utvrditi osobne karakteristike odgojitelja koje se odnose na dob, spol, razinu stručne sprema. Ostala istraživačka pitanja su usmjerena na procjenu kvalitete obrazovanja odgojitelja i mogućnosti usavršavanja odgojitelja te su usmjerena na procjenu kvalitete suradničkih odnosa.

8.2. METODE ISTRAŽIVANJA

Za potrebe ovog istraživanja je korišten anketni upitnik (Prilog 1) namijenjen odgojiteljima. Metodu anketiranja, Milas (2005) definira kao „oblik neeksperimentalnog istraživanja koja koristi osobni iskaz o uvjerenjima, mišljenjima, stavovima i ponašanju ispitanika kao osnovni izvor podataka.“ Dakle anketa je „metoda za dobivanje informacija o mišljenju i stavovima ljudi“ kako bismo došli do mišljenja i stavova ciljanje skupine, u ovom slučaju odgojitelja.

U ovom istraživanju je anketni upitnik podijeljen u nekoliko dijelova. U prvom dijelu ispitanici navode spol, dob, razinu stručne spreme u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, godine radnog staža u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Potom su odgojiteljima postavljena pitanja „Koliko često ste se u dosadašnjem odgojno-obrazovnom radu susretali s djecom s posebnim potrebama?“ te da navedu koje su to posebne potrebe bile. Potom im je postavljeno pitanje „Smatrate li se kompetentnima za rad s djecom s posebnim potrebama?“, a ukoliko je odgovor bio negativan, ponuđeno im je da navedu razlog zašto se ne smatraju kompetentnima. U prvom dijelu su korištena pitanja zatvorenog tipa što bi značilo da su odgojitelji odabrali jedan od ponuđenih odgovora te su korištena pitanja otvorenog tipa gdje su odgojitelji mogli napisati svoje mišljenje.

U drugom dijelu anketnog upitnikase nalazi niz tvrdnji koje se odnose na samoprocjenu kvalitete obrazovanja odgojitelja. Navedeno je 6 tvrdnji gdje su ispitanici putem Likertove skale od pet stupnjeva označavali u kojoj se mjeri slažu s tvrdnjama.

Tvrdnje koje se odnose na kvalitetu osposobljavanja su sljedeće:

- Tijekom studija postoji dovoljan broj kolegija o djeci s posebnim potrebama,
- Tijekom studija bi trebali imati više prakse u radu s djecom s posebnim potrebama
- Tijekom studija sam shvatio/la razliku između segregacije, integracije, inkluzije
- Edukacije i seminari doprinose napredovanju odgojitelja,
- Potrebno je više edukacija iz područja inkluzije kako bi odgojitelji napredovali u odgojno – obrazovnom radu,
- Odgojitelji u Republici Hrvatskoj imaju mogućnosti dodatno se educirati (seminari, doškoloavanje, izvanredni studiji).

U trećem dijelu anketnog upitnika je naveden niz tvrdnji koje se odnose na samoprocjenu kompetentnosti odgojitelja. Navedeno je 13 tvrdnji gdje su ispitanici putem Likertove skale od pet stupnjeva mogli označiti u kojoj se mjeri slažu s navedenim tvrdnjama. Pri čemu brojevi znače sljedeće: 1 –nikad; 2 –ponekad; 3 –rijetko; 4 –često; 5 – uvijek. Tvrdnje koje se nalaze na skali samoprocjene kompetentnosti za rad s djecom s posebnim potrebama su sljedeće:

- Upoznat/a sam sa strategijama uključivanja djece s posebnim potrebama u aktivnosti s vrtićkom djecom i primjenjujem ih,
- Sposoban/na sam djecu u skupini pripremiti za dolazak djeteta s posebnim potrebama,
- Sposoban/na sam provoditi individualne aktivnosti s djecom s posebnim potrebama,
- Sposoban/na sam prilagoditi svoje metode rada djeci s posebnim potrebama,
- Sposoban/na sam zadovoljiti potrebe djeteta s posebnim potrebama,
- Sposoban/na sam zadovoljiti potrebe djeteta s posebnom potrebom i djece bez posebnih potreba u istoj skupini,
- Sposoban/na sam poticati djecu s posebnim potrebama na uključivanje u aktivnosti s vršnjacima u grupi,
- Sposoban/na sam poticati interakciju između djece s posebnim potrebama s djecom koja nemaju posebne potrebe,
- Sposoban/na sam ostvariti pozitivno ozračje u grupi,
- Sposoban/na sam poticati socijalni razvoj djece s posebnim potrebama,
- Sposoban/na sam poticati emocionalni razvoj djece s posebnim potrebama,
- Primjenjujem kvalitetne metode rada,
- Sposoban/na sam uvoditi nove oblike rada.

U četvrtom dijelu anketnog upitnika se nalazi skala samoprocjene kompetentnosti za rad s djecom s obzirom na različitost posebne potrebe. Odgojitelji su na skali od 1 do 5 mogli označiti u kojoj mjeri se osjećaju kompetentno za prepoznavanja teškoća i rad s djetetom s obzirom na posebnu potrebu. Na skali je ocjena 1 predstavljala najnižu ocjenu, a ocjena 5 je predstavljala najvišu ocjenu kompetentnosti. Ocjenjivala se samoprocjena kompetentnosti rada s darovitom djecom, potom s djecom s lakšim teškoćama u razvoju, djecom s težim teškoćama u razvoju, djecom sniženih intelektualnih sposobnosti, slijepom i slabovidnom djecom, gluhom i nagluhom djecom, djecom s poremećajima govora, glasa i jezika, djecom s

autizmom, djecom sa smetnjama u ponašanju, djecom sa poremećajima pažnje, djecom s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima, djecom sa specifičnim teškoćama te djecom s višestrukim teškoćama.

U petom dijelu anketnog upitnika se nalazi skala za procjenu suradnje sa stručnim suradnicima i kvalitete inkluzije djece. Navedeno je 10 tvrdnji te su odgojitelji mogli na skali od 1 (predstavlja najnižu ocjenu) do 5 (predstavlja najvišu ocjenu) zaokružiti kojom ocjenom označuju sljedeće tvrdnje:

- Suradnju sa stručnim timom u ustanovi (ravnateljkom/icom, kolegama..),
- Suradnju sa stručnjacima edukacijsko – rehabilitacijskog profila,
- Suradnju s zdravstvenim djelatnikom,
- Količinu dobivenih savjeta od strane stručnjake edukacijsko-rehabilitacijskog profila,
- Mogućnost primjene savjeta s obzirom na uvjete rada u skupini,
- Komunikaciju s članovima lokalne zajednice,
- Kvalitetu komunikacije s trećim odgojiteljom,
- Doprinos trećeg odgojitelja za osjećaj sigurnosti u radu s djetetom s posebnom potrebom,
- Komunikacija stručnog tima u vrtiću je kvalitetna,
- Ravnatelj, stručni suradnici i odgojitelji komuniciraju otvoreno.

U šestom dijelu anketnog upitnika se nalaze tvrdnje o procjeni kvalitete rada u suvremenom vrtiću. Navedeno je 6 tvrdnji gdje su ispitanici putem Likertove skale od pet stupnjeva mogli označiti razinu slaganja s tvrdnjama.

Tvrdnje koje se odnose na procjenu kvalitete rada u suvremenom vrtiću su sljedeće:

- Inkluzija djece s posebnim potrebama postaje bolja,
- Broj djece u skupini bi trebao biti manji ukoliko je u skupini dijete s posebnom potrebom,
- U ustanovi se poštuje zakonska regulativa vezana uz uključivanje djece s posebnim potrebama,
- U ustanovi se fizički prilagođava prostor za djecu s posebnim potrebama,

- Skupine su opremljene didaktičkim materijalima koji su prilagođeni djeci s posebnim potrebama,
- Lokalna zajednica pruža financijsku pomoć kako bi se omogućili bolji uvjeti

U posljednjem dijelu anketnog upitnika se nalazi niz tvrdnji koje se odnose na procjenu kompetencija za suradnju s roditeljima djece s posebnim potrebama. Navedeno je 12 tvrdnji gdje su ispitanici mogli označiti razinu slaganja s tvrdnjama.

Tvrdnje koje se odnose na procjenu kompetencija suradnje odgojitelja sa roditeljima djece s posebnim potrebama su:

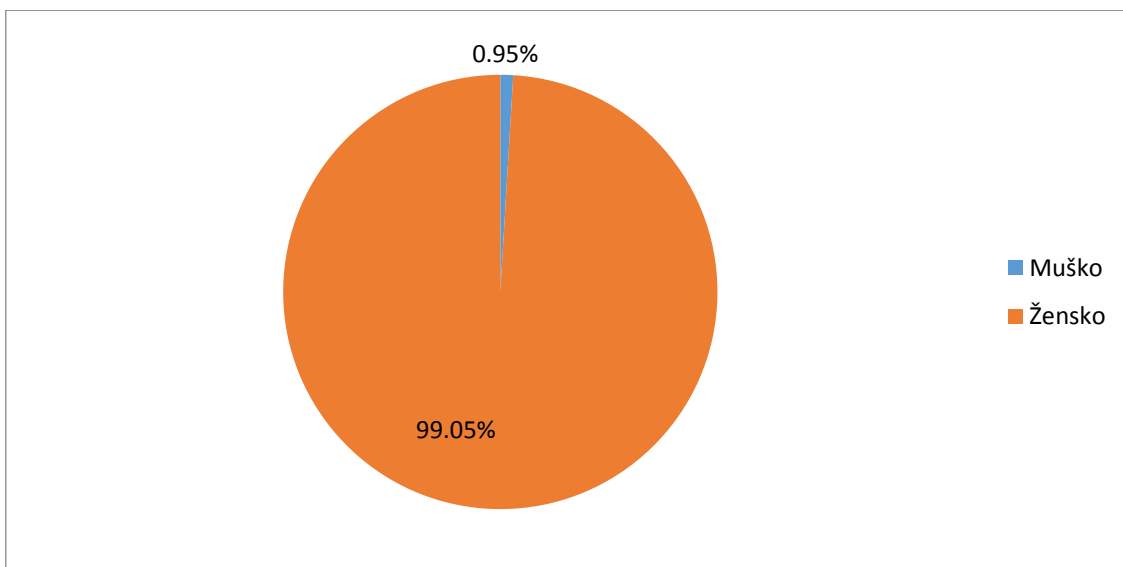
- Partnerski odnosi s roditeljima u mom vrtiću su izuzetno kvalitetni,
- Građenje suradničkih odnosa s roditeljima djece s posebnim potrebama je najteža zadaća za odgojitelje,
- Roditelji djece s posebnim potrebama su otvoreni za suradnju,
- Roditelji djece s posebnim potrebama su iskreni prema odgojiteljima,
- Roditelji djece s posebnim potrebama ne skrivaju odgojiteljima dijagnozu djeteta,
- Sposoban/na sam roditeljima djece s posebnim potrebama pružiti emocionalnu podršku,
- Sposoban/na sam pri obavještanju roditelja djece s posebnim potrebama birati najprikladnije riječi,
- Sposoban/na sam provoditi više radionica kako bi se roditelji djece s posebnim potrebama uključili,
- Odgojiteljima nedostaje kompetencija za rad s roditeljima djece s posebnim potrebama,
- Roditelji odgojitelje ne smatraju sposobnima za rad s djecom s posebnim potrebama,
- Odgojiteljima je više stalo do suradnje nego roditeljima,
- Roditelji djece s posebnim potrebama se ne zadržavaju u skupini.

Zadnje pitanje koje je odgojiteljima postavljeno je otvorenog tipa gdje su mogli navesti kompetenciju za koju smatraju da nedostaje odgojiteljima za rad s djecom s posebnim potrebama.

8.3. UZORAK ISTRAŽIVANJA

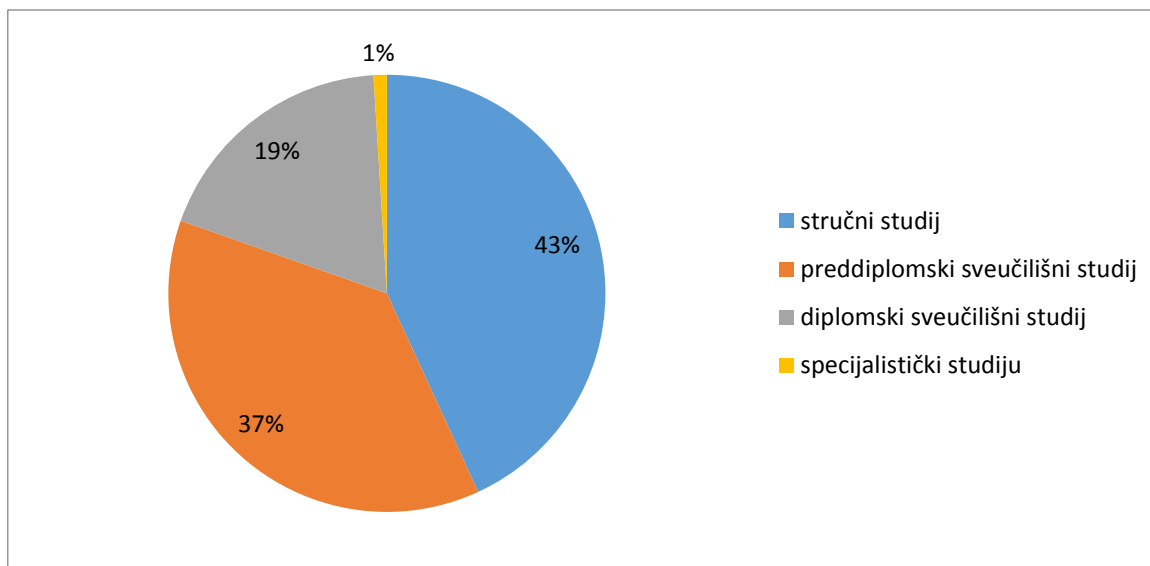
Skupinu ispitanika ovog istraživanja činili su odgojitelji s područja Zadarske županije, a ukupno je sudjelovalo 105 odgojitelja u dobi od 22 do 55 godina. Istraživanje je provedeno tijekom siječnja i veljače 2019. godine, a podaci su prikupljeni anketnim upitnicima. Svi anketni upitnici u potpunosti su anonimni i korišteni su u obradi podataka u programu Microsoft Excel 2007.

Udio ispitanika prema spolu jasno prikazuje da je zastupljena ženska populacija. Ukupan broj ispitanika je 105 odgojitelja, od čega su 104 ženskog spola odnosno 99,05%, a 1 muškog spola odnosno 0,95% (Grafikon 1). Ovakvi rezultati su očekivani jer je prema Državnom zavodu za statistiku predškolskim ustanovama na području Republike Hrvatske svega 0,3% muških odgojitelja. (Državni zavod za statistiku, 2017).

Grafikon 1. Ispitanici prema spolu

S obzirom na razinu stručne spreme najviše je odgojitelja završilo stručni studij odnosno njih 44 (42%), preddiplomski sveučilišni studij završilo je 40 odgojitelja (38%), diplomski sveučilišni studij označilo je 20 odgojitelja (19%), a specijalistički studij svega 1 odgojitelj (1%).

Grafikon 2. Odgojitelji s obzirom na stručnu spremu

Broj godina radnog iskustva odgojitelja u području ranog i predškolskog odgoja proteže se u rasponu od pet godina radnog iskustva i manje, pado 30 i više godina radnog iskustva. Manje od pet godina radnog iskustva ima 42 odgojitelja (40%) koja su sudjelovala u istraživanju, također od 6 do 10 godina radnog iskustva ima 42 odgojitelja (40%), od 11 do 15 godina radnog iskustva ima 9 odgojitelja(8,57%), od 16 do 20 godina radnog iskustva ima 6 odgojitelja, od 21 do 25 godina radnog iskustva ima četvero odgojitelja, a od 26 do 30 godina radnog iskustva ima samo dvoje odgojitelja. (Tablica 1).

Tablica 1. Godine radnog iskustva odgojitelja u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

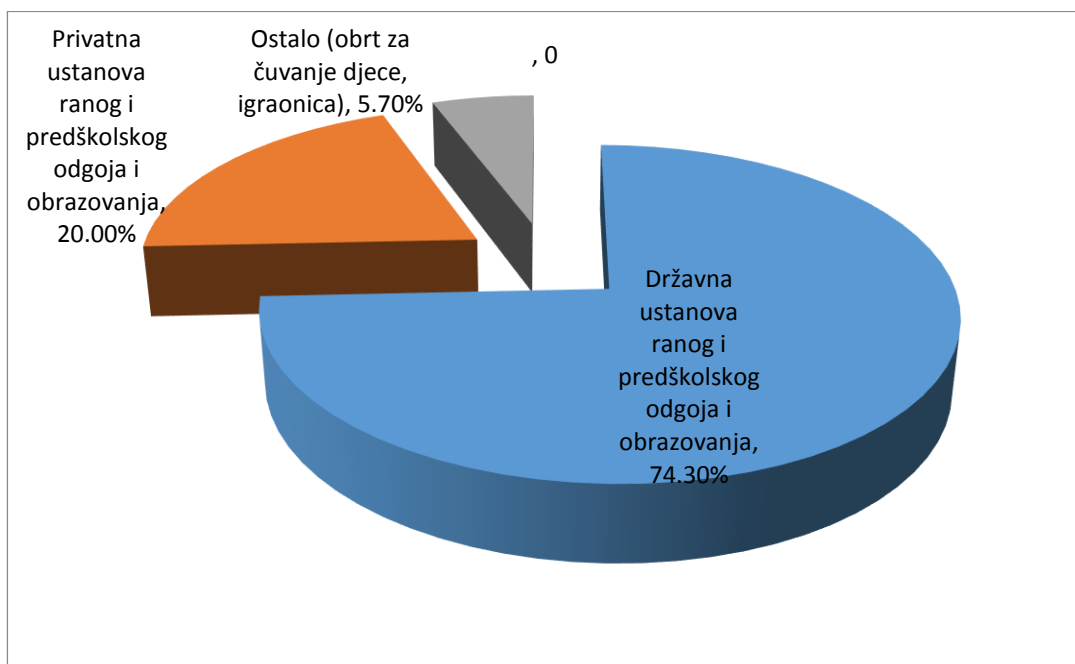
Godine radnog iskustva	Broj ispitanika	Postotak
Manje od 5 godina	42	40%
6 - 10 godina	42	40%
11 - 15 godina	9	8,57%
16 - 20 godina	6	5,71%
21 - 25 godina	4	3,81%
26 - 30 godina	2	1,91%
31 godina radnog staža i više	-	-
Ukupno:	105	100%

9. OBRADA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Prikupljeni podaci su obrađeni u programu Microsoft Excel 2007. Izračunate su aritmetičke sredine pri čemu su pojedini rezultati prikazani grafikonima i tablicama.

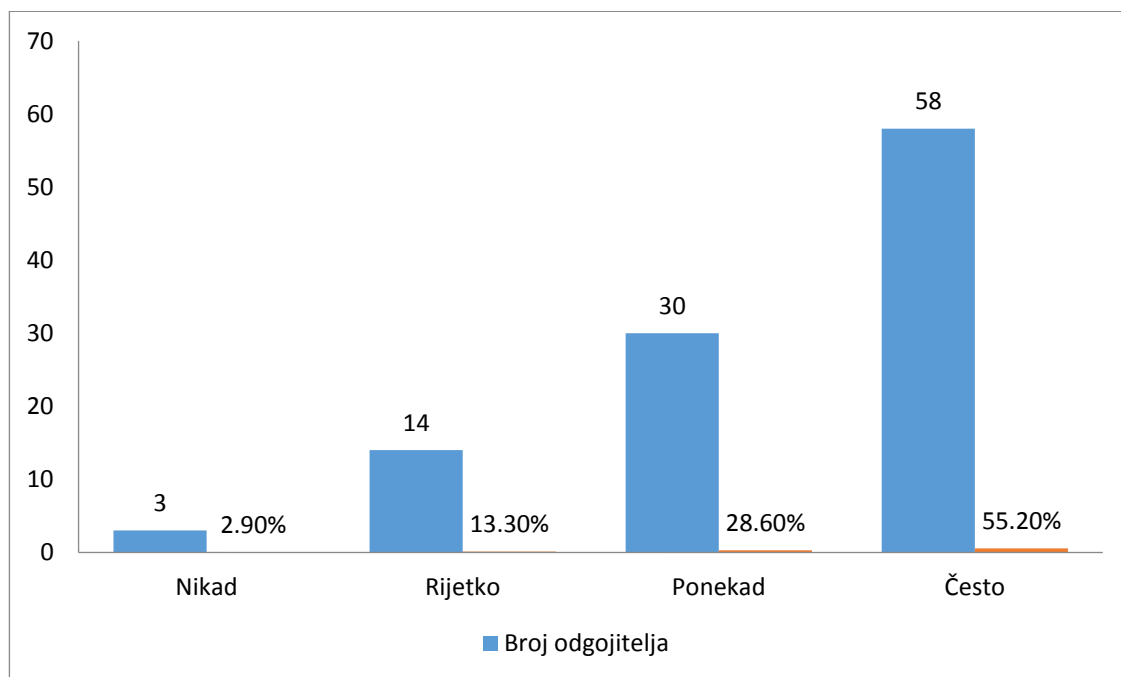
Prvi dio anketnog upitnika uključivao je opće podatke o ispitaniku. Odgojitelji su naveli spol, dob, razinu stručne spreme u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Naveli su godine radnog staža te trenutno mjesto zaposlenja.

Prema rezultatima istraživanja, u državnoj ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja trenutno je zaposleno 78 odgojitelja (74,30%), a u privatnoj ustanovi je 21 odgojitelj (20%). Ostali odgojitelji, odnosno njih 6 (5,70%) koji su sudjelovali u istraživanju su naveli igraonice i obrt za čuvanje djece kao trenutno mjesto zaposlenja (Grafikon 3).

Grafikon 3. Trenutno mjesto zaposlenja odgojitelja

Na postavljeno pitanje: „Koliko često ste se u dosadašnjem odgojno-obrazovnom radu susretali s djecom s posebnim potrebama?“ ponuđeni su odgovori: Nikad, rijetko, ponekad, često (Grafikon 4). Rezultati pokazuju da je 58 odgojitelja odnosno 55,20% odgojitelja često radilo s djecom s posebnim potrebama, 30 odgojitelja (28,60%) je ponekad, 14 odgojitelj (13,30%) je rijetko, a nikad je troje odgojitelja (2,90%).

Grafikon 4. Odgojitelji koji su radili s djecom s posebnim potrebama

Odgojiteljima je u podpitanju ostavljen slobodni prostor gdje su odgojitelji mogli napisati o kojim se posebnim potrebama radilo. Na podpitanje je odgovorilo 77 odgojitelja, a neki od odgovora su:

- „Dijagnosticiran ADHD (2,5 i 6 god), dijete sa Downovim sindromom (4 god), dijete sa atrofijom pojedinih mišića (2 god).“
- *Dijete s kohlearnim implantatom, down sindrom, distoni sindrom, višestruke teškoće, ADHD, poremećaji u ponašanju, snižene intelektualne sposobnosti, poremećaji jezično-govorne komunikacije, epilepsija”*
- „Autizam, sljepoća, poremećaj pažnje i hiperaktivnost“
- “Smetnje motorike, smanjeni intelekt, poremećaj pažnje, višestruke smetnje.”
- “Mentalna retardacija, autizam”
- “ADHD, poteškoća sa sluhom, down sindrom, autizam, poteškoće sa govorom..“

- *“Tjelesni invaliditet, darovito dijete, teškoće govorne komunikacije”*
- *“Sljepoća, cerebralna paraliza, umjerena mentalna retardacija”*
- *“Autizam, hiperaktivnost, slijepo dijete”*
- *“Aspergerov sindrom, snižene intelektualne sposobnosti”*
- *„Autizam, cerebralna paraliza, snižene intelektualne sposobnosti, poremećaji glasovno, govorno, jezične komunikacije, hiperaktivnost“*
- *„Djevojčica s umjetnom pužnicom, dječak sa adhd-om, autizmom i mentalnom retardacijom, dječak sa autizmom“*
- *„Autizam, govorne teškoće, ADHD“*
- *„Poremećaj autističnog spektra, Down sindrom, tjelesne teškoće“*
- *„Potencijalna darovitost, snižene intelektualne sposobnosti, poremećaj pažnje, mentalna retardacija.“*

Na iduće postavljeno pitanje *„Smatrate li se kompetentnima za rad s djecom s posebnim potrebama?”* su ponuđeni odgovori da ili ne. Najveći broj ispitanika, odnosno 59 odgojitelja, što od ukupnog broja ispitanika iznosi 56% odgovorilo je da se ne smatra kompetentnima za rad s djecom s posebnim potrebama. Ostatak ispitanika, odnosno 46 odgojitelja, što od ukupnog broja ispitanika iznosi 44%, odgovorilo je da se smatra kompetentnima u radu s djecom s posebnim potrebama. (Grafikon 5).

Grafikon 5. Kompetentnost odgojitelja za rad s djecom s posebnim potrebama

Prema grafikonu broj 5, „kompetentnost odgojitelja za rad s djecom s posebnim potrebama“ je vidljivo da se većina odgojitelja ne smatra dovoljno kompetentnima za rad s djecom s posebnim potrebama.

Pitanje o kompetentnosti je sadržavalo i podpitanje: „*Ako je Vaš odgovor ne, molimo Vas da napišete zašto se ne smatrate kompetentnima*“. Većinom su odgovori odgojitelja bili da se ne smatraju dovoljno obrazovanima, da nisu dovoljno educirani te da nemaju dovoljno iskustva.

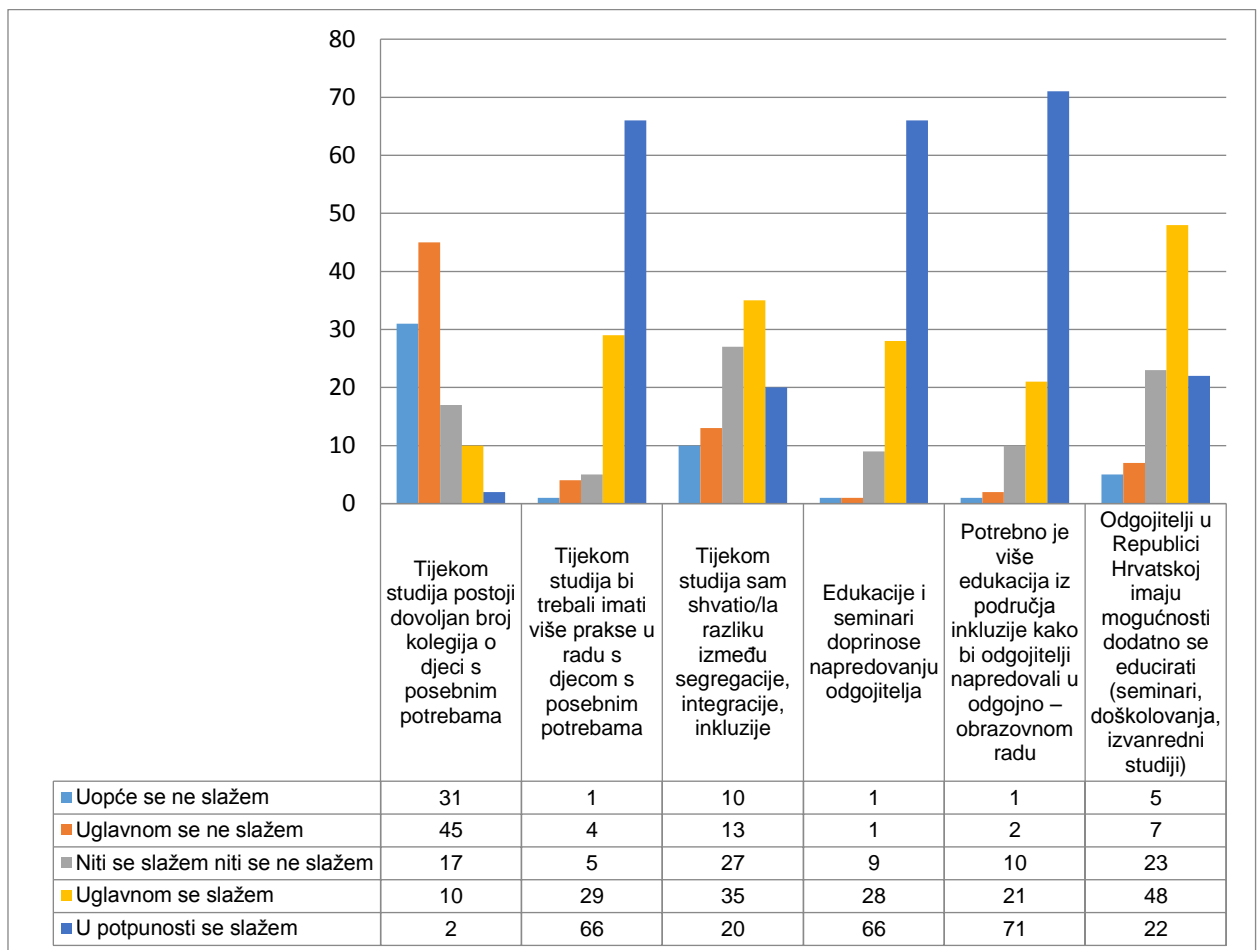
Neki od odgovora odgojitelja su sljedeći:

- „*Ne smatram se dovoljno kompetentnom jer mi fali puno više obrazovanja i praktičnog rada u tom području.*“
- „*Imam iskustva dosta, ali potrebno je dosta znanja i vještina da se djeci sa posebnim potrebama pristupi tako da im se i pomogne a ne da ih se samo "čuva"... Inače 1:1 sam se uvijek trudila pomoći što više i raspitivala na sve strane za literaturu kako bi što više pomogla djetetu. Trenutno radim u jasličkoj skupini, gdje se nalazi dječak od 2 ipo godine koji ne priča i ne razumije što se događa oko njega. U ovom slučaju se ne smatram kompetentom jer ne znam i nemam kada radit' s njim 1 na 1, zbog 13ero druge djece, a dječak nema trećeg odgojitelja.*“
- „*Premalo znanja o pojedinim posebnim potrebama tj. kako raditi s tom djecom.*2
- „*Premalo znanja smo dobili na studiju iz praktičnoga dijela što je važnije nego teorija.*“
- „*Nisam educirana za rad s takvom djecom, pokušavam iz različitih izvora i u kontaktu s različitim stručnjacima saznati što više mogu o određenoj posebnoj potrebi i radu s takvom djecom (no to nije uvijek moguće, a nisu ni svi roditelji za suradnju).*“
- „*Nedovoljno izobrazbe za tako različite posebne potrebe.*“
- „*Nemam dovoljno stručnog znanja, nemam niti dovoljno jaku stručnu službu koja bi mi kao odgojitelju dala potporu u radu s djecom s posebnim potrebama.*“
- „*Na fakultetu sam imala samo jedan predmet koji se bavio ovom problematikom. Smatram da je to nedovoljno kako teorije tako i prakse.*“
- „*Nisam prošla nikakvu edukaciju, već isključivo radim po instinktu, pokušavajući prepoznati potrebe djece.*“

9.1. REZULTATI SAMOPROCJENE OBRAZOVANJA

Analizom rezultata koji se odnose na samoprocjenu kvalitete obrazovanja i osposobljavanja odgojitelja (Grafikon 6), vidljivo je da se većina odgojitelja ne slaže s tvrdnjom da tijekom studija postoji dovoljan broj kolegiya o djeci s posebnim potrebama.

31 odgojitelj odnosno 30% odgojitelja uopće se ne slaže, a 43% odgojitelja uglavnom se ne slaže s tvrdnjom. Samo se dvoje odgojitelja slaže s tvrdnjom da postoji dovoljan broj kolegiya o djeci s posebnim potrebama.

Grafikon 6. Samoprocjena kvalitete osposobljavanja odgojitelja

Sukladno tome, 66 odgojitelja odnosno 63% odgojitelja smatra da bi tijekom studija trebali imati više prakse s djecom s posebnim potrebama. Samo jedan odgojitelj se ne slaže s ovom tvrdnjom, 4 odgojitelja se uglavnom ne slažu, 5 odgojitelja se niti slažu niti ne slažu, a 29 odgojitelja se uglavnom slažu.

35 odgojitelja (33%) se uglavnom slažu s tvrdnjom da su tijekom studija shvatili razliku između segregacije, integracije i inkluzije, a 20 odgojitelja se u potpunosti slažeda su tijekom studija shvatili razliku između segregacije, integracije i inkluzije. 10 odgojitelja se uopće ne slaže s ovom tvrdnjom, dok se 13 odgojitelja uglavnom ne slaže s navedenom tvrdnjom.

Vidljivo je da odgojitelji smatraju da je potrebno više kolegija tijekom studija o djeci s posebnim potrebama te da je uz to potrebno i više praktične nastave u radu s djecom s posebnim potrebama. Podaci nam ukazuju na potrebu povećanja broja kolegija koji se odnose na djecu s posebnim potrebama i na metode za rad s djecom.

Pri tvrdnjama o doprinosu edukacija i seminara su visoki rezultati, 66 odgojitelja odnosno 63% odgojitelja, u potpunosti se slaže s tvrdnjom da edukacije i seminari doprinose napredovanju odgojitelja. 71 odgojitelj odnosno 68% odgojitelja, u potpunosti se slaže s tvrdnjom da je potrebno više edukacija iz područja inkluzije kako bi odgojitelji napredovali u odgojno-obrazovnom radu. Prema ovim podacima većina odgojitelja se u potpunosti slaže da edukacije i seminari doprinose napredovanju odgojitelja, a 48 odgojitelja odnosno 45% odgojitelja se uglavnom slaže s tvrdnjom da odgojitelji u Republici Hrvatskoj imaju mogućnosti dodatno se educirati, a to se odnosi na seminare, izvanredni studije, diplomske studije.

Iz dobivenih rezultata je vidljivo da odgojitelji tijekom svog studiranja nisu imali dovoljno kolegija iz područja inkluzije te da uglavnom nisu zadovoljni kvalitetom obrazovanja o djeci s posebnim potrebama. Imali su malo teoretske nastave, ali i jako malo praktične nastave s djecom s posebnim potrebama. Stoga većina njih naglašava da je potrebno više edukacija i seminara iz područja inkluzije kako bi mogli napredovati u odgojno - obrazovnom radu.

9.2. REZULTATI SAMOPROCJENE KOMPETENTNOST RADA S DJECOM S POSEBNIM POTREBAMA

Odgojitelji su na skali samoprocjene kompetentnosti mogli označiti razinu slaganja s postavljenim tvrdnjama. Na skali su ponuđeni odgovori: nikad, ponekad, rijetko, često i uvijek, a rezultati odgovora su prikazani u tablici broj 2.

Tvrdnje:	Nikad	Ponekad	Rijetko	Često	Uvijek
Upoznat/a sam sa strategijama uključivanja djece s posebnim potrebama u aktivnosti s vrtićkom djecom i primjenjujem ih	1	47	25	17	15
Sposoban/na sam djecu u skupini pripremiti za dolazak djeteta s posebnim potrebama	1	9	24	48	24
Sposoban/na sam provoditi individualne aktivnosti s djecom s posebnim potrebama	3	13	28	48	13
Sposoban/na sam prilagoditi svoje metode rada djeci s posebnim potrebama	1	10	26	51	17
Sposoban/na sam zadovoljiti potrebe djeteta s posebnim potrebama	2	8	21	52	12
Sposoban/na sam zadovoljiti potrebe djeteta s posebnom potrebom i djece bez posebnih potreba u istoj skupini	5	16	43	28	13
Sposoban/na sam poticati djecu s posebnim potrebama na uključivanje u aktivnosti s vršnjacima u grupi	1	15	18	51	20
Sposoban/na sam poticati interakciju između djece s posebnim potrebama s djecom koja nemaju posebne potrebe	2	10	19	56	18
Sposoban/na sam ostvariti pozitivno ozračje u grupi	-	2	12	55	36
Sposoban/na sam poticati socijalni razvoj djece s posebnim potrebama	3	6	25	51	20
Sposoban/na sam poticati emocionalni razvoj djece s posebnim potrebama	1	11	23	55	15
Primjenjujem kvalitetne metode rada	8	9	51	20	17
Sposoban/na sam uvoditi nove oblike rada	1	8	29	57	10

Tablica 2. Kompetentnost odgojitelja za rad s djecom s posebnim potrebama

Analizom rezultata svake pojedine tvrdnje na skali samoprocjene kompetencija, vidljivo je da se razlikuju rezultati te je raspon odgovora od 1 do 56.

Ukupni rezultati se razlikuju za svaku od tvrdnji, no na skali od 1 do 5 možemo zaključiti da većina odgojitelja svoje kompetencije procjenjuje prosječnom ocjenom između 3 i 4.

Tvrđnju „*upoznat/a sam sa strategijama uključivanja djece s posebnim potrebama u aktivnosti s vrtićkom djecom i primjenjujem ih*“, 47 odgojitelja (44,76% ispitanika) označuje da ponekad primjenjuju strategije, a njih 25 (23,80%) da rijetko primjenjuju strategije.

48 odgojitelja (45,71% ispitanika) označuje da su često sposobni djecu u skupini pripremiti za dolazak djeteta s posebnim potrebama te da su sposobni djecu u skupini pripremiti za dolazak djeteta s posebnom potrebom.

Sukladno tome, 51 odgojitelj (48,57% ispitanika) označuje da su često sposobni prilagoditi svoje metode rada djeci s posebnim potrebama te 52 odgojitelja (49,52%) označuje da su često sposobni zadovoljiti potrebe djeteta s posebnim potrebama. Iduću tvrdnju koja se odnosi na sposobnost zadovoljenja potreba djeteta s posebnom potrebom i djece bez posebnih potreba u istoj skupini, 43 odgojitelja (40,95% ispitanika) označuje da su rijetko sposobni.

56 odgojitelja, odnosno 53,33% ispitanika je odgovorilo da su često sposobni poticati interakciju između djece s posebnim potrebama s djecom koja nemaju posebne potrebe. Također većina odgojitelja navodi da su često sposobni poticati djecu s posebnim potrebama na uključivanje u aktivnosti s vršnjacima u grupi, da su često sposobni ostvariti pozitivno ozračje u grupi, da su sposobni poticati socijalni i emocionalni razvoj djece s posebnim potrebama.

Tvrđnju „*primjenjujem kvalitetne metode rada*“ 51 odgojitelj, odnosno 48,57% ispitanika označuje da rijetko primjenjuje kvalitetne metode rada, 20 odgojitelja (19,04% ispitanika) označuje da često primjenjuje, 17 odgojitelja (16,19% ispitanika) označuje da uvijek primjenjuju, 9 odgojitelja (8,57% ispitanika) označuju ponekad, a 8 odgojitelja (7,61% ispitanika) označuju da nikad ne primjenjuju. Ali pri idućoj tvrdnji „*sposoban/na sam uvoditi nove oblike rada*“, 57 odgojitelja (54,28% ispitanika) označuje da su često sposobni uvoditi nove oblike rada.

Ovakvi rezultati su prihvatljivi i očekivani s obzirom da pojedini odgojitelji nisu imali dovoljno kolegija o djeci s posebnim potrebama te o metodama rada. Osim toga, uspoređujući rezultate s prethodnom skalom o procjeni kvalitete osposobljavanja odgojitelja, realno je da se pojedini odgojitelji ne osjećaju dovoljno kompetentnima raditi s djecom s posebnim potrebama zbog činjenice da tijekom studiranja neki nisu imali praktičnu nastavu s djecom s posebnim potrebama.

9.3. SAMOPROCJENA KOMPETENTNOSTI ODGOJITELJA S OBZIROM NA RAZLIČITOST POSEBNE POTREBE

Odgojitelji su na „skali samoprocjene kompetentnosti za rad s djecom s obzirom na različitost posebne potrebe“ označili od 1 (predstavlja najnižu ocjenu) do 5 (predstavlja najvišu ocjenu) u kojoj se mjeri slažu s postavljenim tvrdnjama te su na tablici 3 prikazani rezultati.

Koliko se osjećate kompetentnim za rad	Nedovoljno (1)	Dovoljno (2)	Srednje (3)	Vrlo dobro(4)	Izvršno (5)
S darovitim djecom	1	10	38	34	22
S djecom s lakšim teškoćama u razvoju	1	2	15	50	37
S djecom s težim teškoćama u razvoju	13	51	26	14	1
Djeca sa sniženim intelektualnim sposobnostima	6	11	50	30	8
Slijepa i slabovidna djeca	37	30	25	13	-
Gluha i nagluha djeca	27	33	30	11	4
Djeca s poremećajem govora, glasa i jezika	6	18	36	26	19
Djeca s autizmom	14	14	42	24	11
Djeca sa smetnjama u ponašanju	3	9	47	34	12
Djeca sa poremećajima pažnje	2	15	34	41	13
Djeca sa specifičnim teškoćama učenja	6	16	32	43	8
Djeca s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima	11	17	43	26	8
Djeca s višestrukim teškoćama	20	37	36	11	1

Tablica 3. „Samoprocjena kompetentnosti odgojitelja za rad s djecom s obzirom na različitost posebne potrebe“

Iz priložene tablice je vidljivo da su odgojitelji različito ocjenjivali svoju kompetentnost rada s djecom s posebnim potrebama, no najviše s ocjenom 3 (Mod=3), odnosno da se smatraju srednje kompetentnima.

Neke varijable su odgojitelji ocjenjivali niskim ocjenama, dok su neke visokim ocjenama. Najviše odgojitelja, odnosno 47,62% odgojitelja je kompetentnost za rad s djecom s lakšim teškoćama ocjenilo s ocjenom 4 što znači da sebe procjenjuju vrlo dobro kompetentnima, a 35,24% odgojitelja se smatra izvrsno kompetentnima za rad s djecom s lakšim teškoćama.

43 ispitanika odnosno 40,95% odgojitelja se smatra vrlo dobro kompetentnima za rad s djecom sa specifičnim teškoćama učenja, 39,05% odgojitelja se smatra vrlo dobro kompetentnima za rad s djecom sa poremećajima pažnje, a 32,38% odgojitelja se smatra vrlo dobro kompetentnima za rad s djecom sa smetnjama u ponašanju.

Srednje kompetentnima odnosno s ocjenom 3 odgojitelji označuju kompetentnost rada s darovitom djecom u postotku od 36,19% odgojitelja, kompetentnost rada s djecom sniženih intelektualnih sposobnosti u postotku od 47,62% odgojitelja, kompetentnost rada s djecom koja imaju poremećaj govora, glasa i jezika u postotku od 34,28%, kompetentnost rada s djecom s autizmom u postotku od 40% odgojitelja, kompetentnost rada s djecom sa smetnjama u ponašanju u postotku od 44,76% odgojitelja te kompetentnost rada s djecom s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima u postotku od 40,95% odgojitelja.

Dovoljno kompetentnima odnosno s ocjenom 2 odgojitelji označuju kompetentnost rada s djecom koja imaju teže teškoće u razvoju u postotku od 48,57% odgojitelja, potom kompetentnost rada s djecom koja imaju višestruke teškoće u postotku od 35,23% odgojitelja te kompetentnost rada s gluhom i nagluhom djecom u postotku od 31,42% odgojitelja.

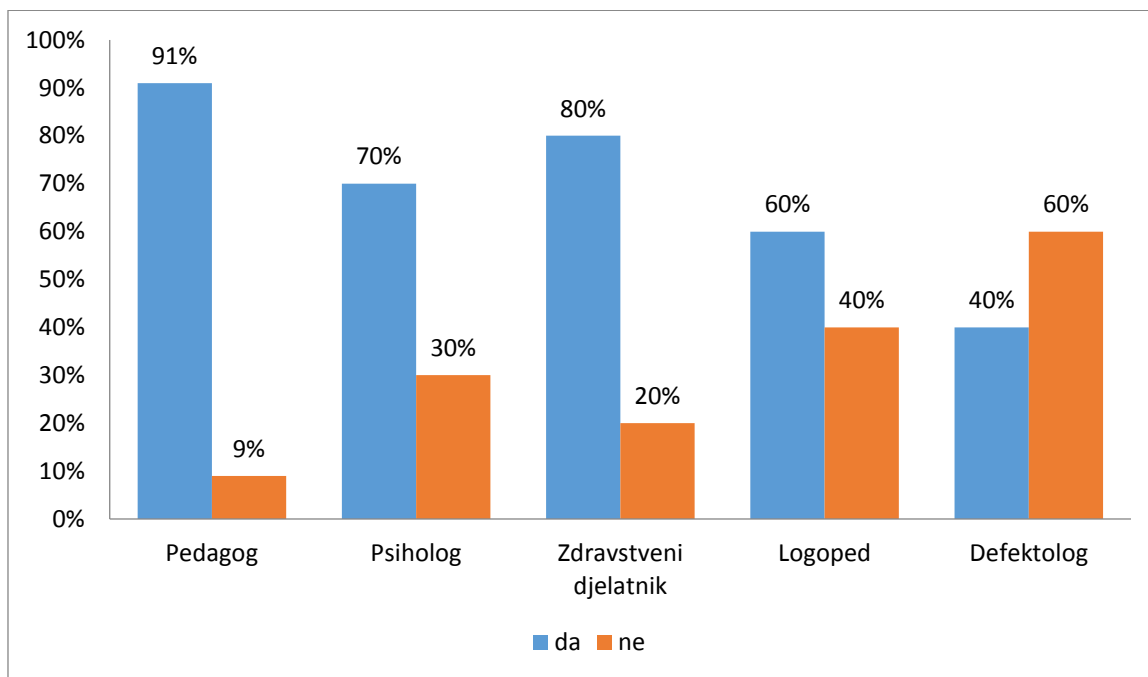
Nedovoljno kompetentnima odnosno s ocjenom 1 odgojitelji označuju kompetentnost rada saslijepom i slabovidnom djecom. Ovu varijablu 35,24% odgojitelja označuje najnižom ocjenom kompetentnosti, 28,57% odgojitelja označuje ocjenom 2 odnosno da se smatraju dovoljno kompetentnima, 23,80% odgojitelja označuje ocjenom 3 odnosno da se smatraju srednje kompetentnima, 12,38% odgojitelja označuje ocjenom 4 odnosno da se smatraju vrlo dobro kompetentnima.

Uvidom u analizu rezultata skale samoprocjena odgojitelja za rad s djecom s obzirom na različitosti posebne potrebe vidljivo je da se najviše odgojitelja smatra srednje kompetentnima.

Najviše se smatraju kompetentnima u radu s djecom koja imaju lakše teškoće u razvoju, potom s djecom s poremećajima pažnje te s djecom koja imaju specifične teškoće učenja. Suprotno od toga, najmanje se smatraju kompetentnima za rad sa slijepom i slabovidnom djecom, sa gluhom i nagluhom djecom, sa djecom koja imaju teže teškoće u razvoju te s djecom koja imaju višestruke teškoće u razvoju što je bilo za očekivati.

9.4. SURADNJA SA STRUČNIM SURADNICIMA U USTANOVI RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Suradnja sa stručnim suradnicima doprinosi odgojiteljima u radu s djecom s posebnim potrebama te to potvrđuju mnoga istraživanja. Odgojiteljima je u anketnom upitniku ponuđeno da zaokruže koji su stručni suradnici zaposleni i prisutni u njihovoj ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te su rezultati prikazani u grafikonu broj 7 i izraženi su u postotcima.

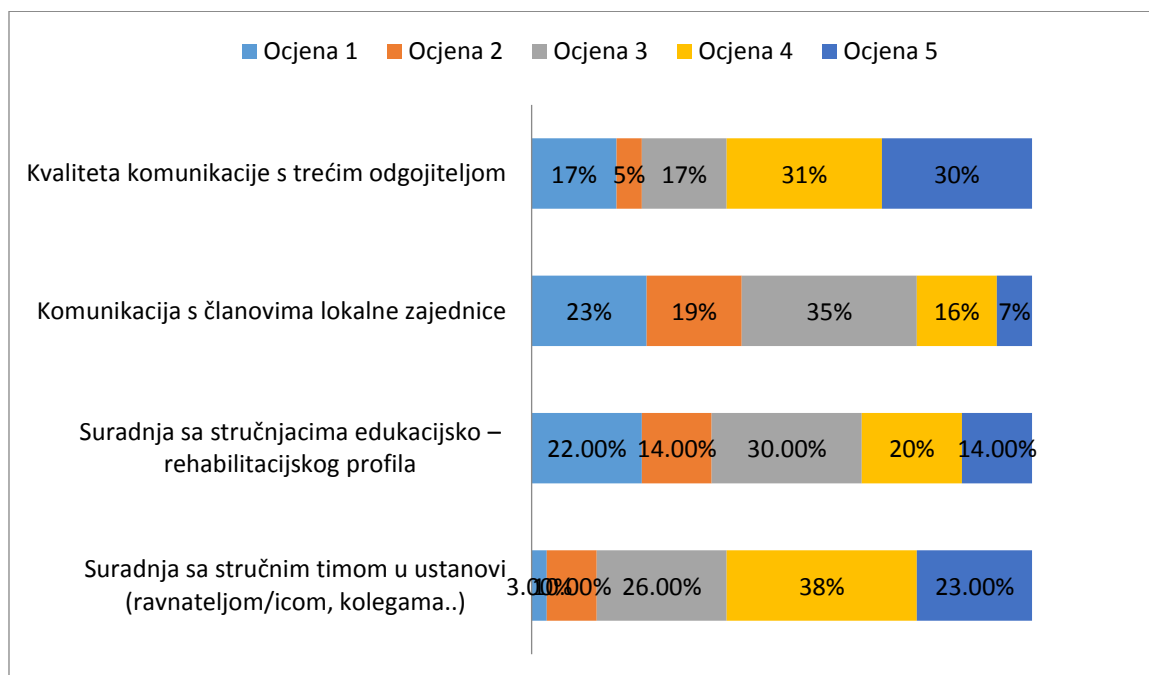

Grafikon 7. Stručni suradnici u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Prema rezultatima na grafikonu (grafikon 7.) vidljivo je da 91% odgojitelja navodi da je u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja prisutan pedagog, a njih 9% da nije. 70% odgojitelja navodi da je prisutan psiholog, a 30% da nije. 80% odgojitelja navodi da je prisutan zdravstveni djelatnik, 60% odgojitelja navodi da je prisutan logoped. Suprotno od toga, 60% odgojitelja navodi da u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja nije zaposlen defektolog.

U idućem dijelu anketnog upitnika je odgojiteljima ponuđeno na skali od jedan do pet da označe u kojoj mjeri se slažu s tvrdnjama koje se odnose na suradnju sa stručnim suradnicima. Pri čemu broj 1 označava najnižu ocjenu, a broj 5 označava najvišu ocjenu.

Uvidom u rezultate skale za procjenu suradnje sa stručnim suradnicima vidljivo je da 38% odgojitelja suradnju sa stručnim timom u ustanovi (ravnateljom/icom, kolegama) označuju ocjenom 4, odnosno da je suradnja vrlo dobra. Ali suradnju sa stručnjacima edukacijsko – rehabilitacijskog profila 30% odgojitelja označuje s ocjenom 3, odnosno da je suradnja dobra. (Grafikon 8).

Grafikon 8. „Procjena suradnje u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja“

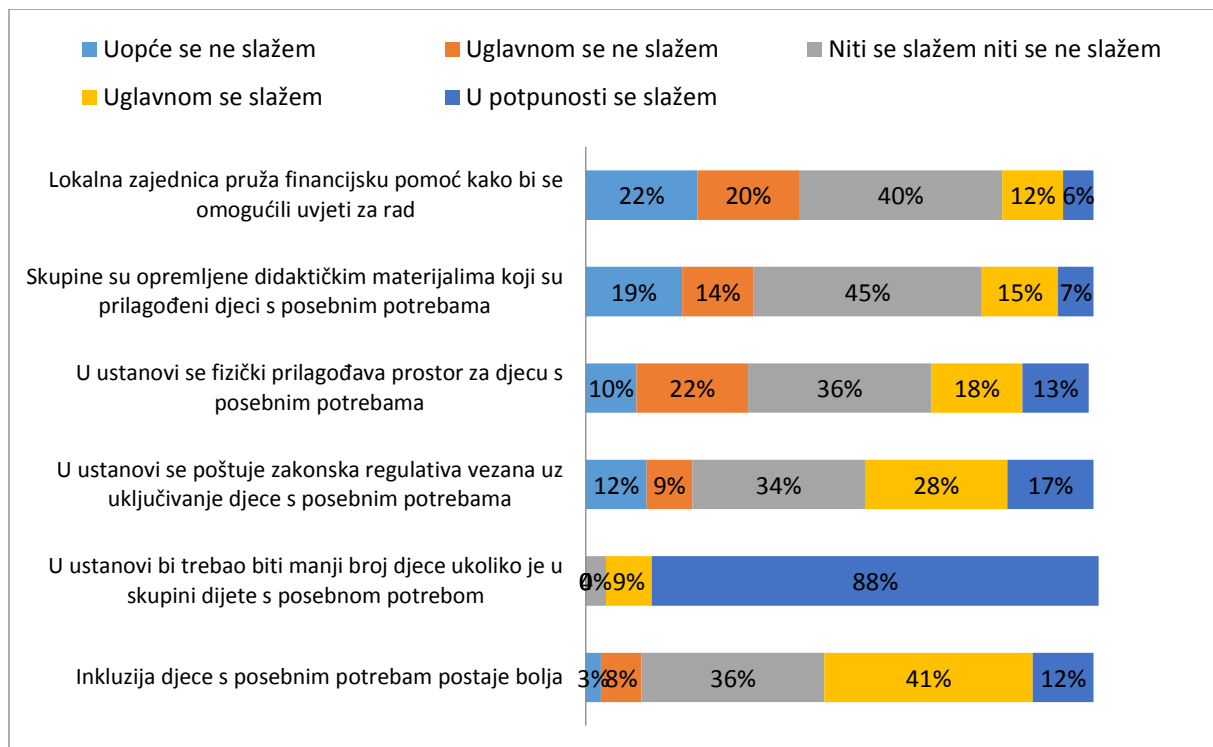
Prema grafikonu je vidljivo da odgojitelji najvećom ocjenom ocjenjuju kvalitetu komunikacije sa trećim odgojiteljem što je korisno jer je bitna kvalitetna suradnja s trećim odgojiteljem zbog dobrobiti djeteta s posebnom potrebom. Sukladno tome, 42% odgojitelja je u anketnom upitniku navelo da im treći odgojitelj doprinosi osjećaju sigurnosti u radu s djetetom s posebnom potrebom. Komunikaciju s članovima lokalne zajednice 35% odgojitelja označuje s ocjenom 3 odnosno da je srednje kvalitetna komunikacija.

Ostali rezultati ukazuju da količinu dobivenih savjeta od strane stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila, odgojitelji ocjenjuju s ocjenom 3, a mogućnost primjene savjeta s obzirom na uvjete rada u skupini 48% odgojitelja također označuje s ocjenom 3.

Ovakvi rezultati su pokazatelj da odgojitelji nemaju dovoljno stručne podrške od strane stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila, ali da im je treći odgojitelj velika pomoć u radu s djetetom koje ima posebnu potrebu.

9.5. KVALITETA RADA I INKLUZIJE U SUVREMENOM VRTIĆU

Odgovitelji su na skali procjene označili u kojoj se mjeri slažu s tvrdnjama te su rezultati u postocima prikazani u grafikonu broj 9.

Grafikon 9. Kvaliteta rada i inkuzije u suvremenom vrtiću

Uvidom u rezultate vidljivo je da je većina varijabli ocjenjena sa srednjom ocjenom. Prema tome, 40% odgojitelja navodi da „niti se slažu niti ne slažu“ s tvrdnjom da lokalna zajednica pruža dovoljnu financijsku pomoć kako bi se omogućili uvjeti za rad s djecom s posebnim potrebama.

45% odgojitelja navodi da „niti se slažu niti ne slažu“ s tvrdnjom da su skupine opremljene didaktičkim materijalima koji su prilagođeni djeci s posebnim potrebama, 15% odgojitelja se uglavnom slaže, a 7% odgojitelja se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. Slični rezultati su i za tvrdnju da se u ustanovi fizički prilagođava prostor za djecu s posebnim potrebama. Samo 13% odgojitelja se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom.

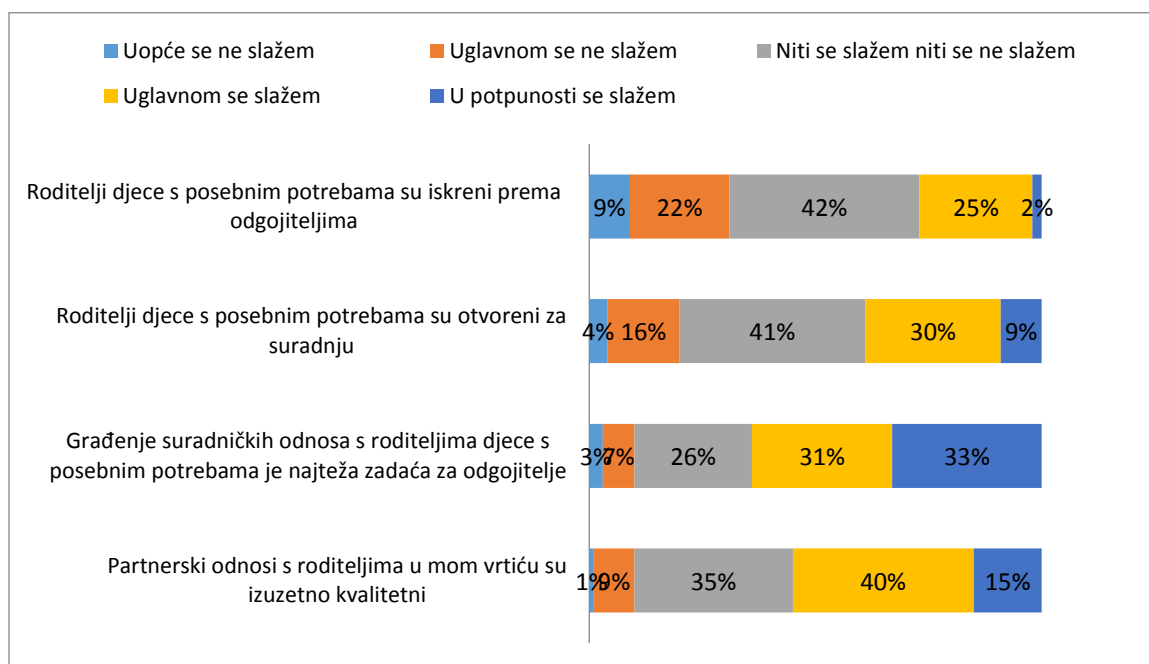
Najviše odgojitelja, odnosno 88% odgojitelja se u potpunosti slaže s tvrdnjom da bi u ustanovi trebao biti manji broj djece ukoliko je u skupini dijete s posebnom potrebom, dok se samo 17% odgojitelja u potpunosti slaže s tvrdnjom da se u ustanovi poštuje zakonska regulativa koja je vezana za uključivanje djece s posebnim potrebama u skupine.

Najviše odgojitelja, odnosno 41% odgojitelja se uglavnom slaže s tvrdnjom da inkluzija djece s posebnim potrebama postaje bolja. 12% odgojitelja u potpunosti se slaže s navedenom tvrdnjom, a 36% odgojitelja se „niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom“.

Prema ukupnim rezultatima vidljivo je da su ispitanici najlošije ocijenili tvrdnju koja se odnosi na financijsku pomoć lokalne zajednice što ukazuje na problem. Bez financijske pomoći ne mogu se ni opremiti skupine sa didaktičkim materijalima, a u rezultatima je vidljivo da u skupinama nedostaje prilagođenih didaktičkih materijala. Osim toga, za kvalitetu inkluzije je jako bitna i fizička prilagodba prostora, a rezultati pokazuju da je fizička prilagodba prostora loše ocjenjena što je pokazatelj da se u prošlosti drugačije gledalo na inkluziju nego u današnje vrijeme jer su pojedine ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja davno sagrađene.

9.6. PROCJENA SURADNJE S RODITELJIMA DJECE S POSEBNIM POTREBAMA

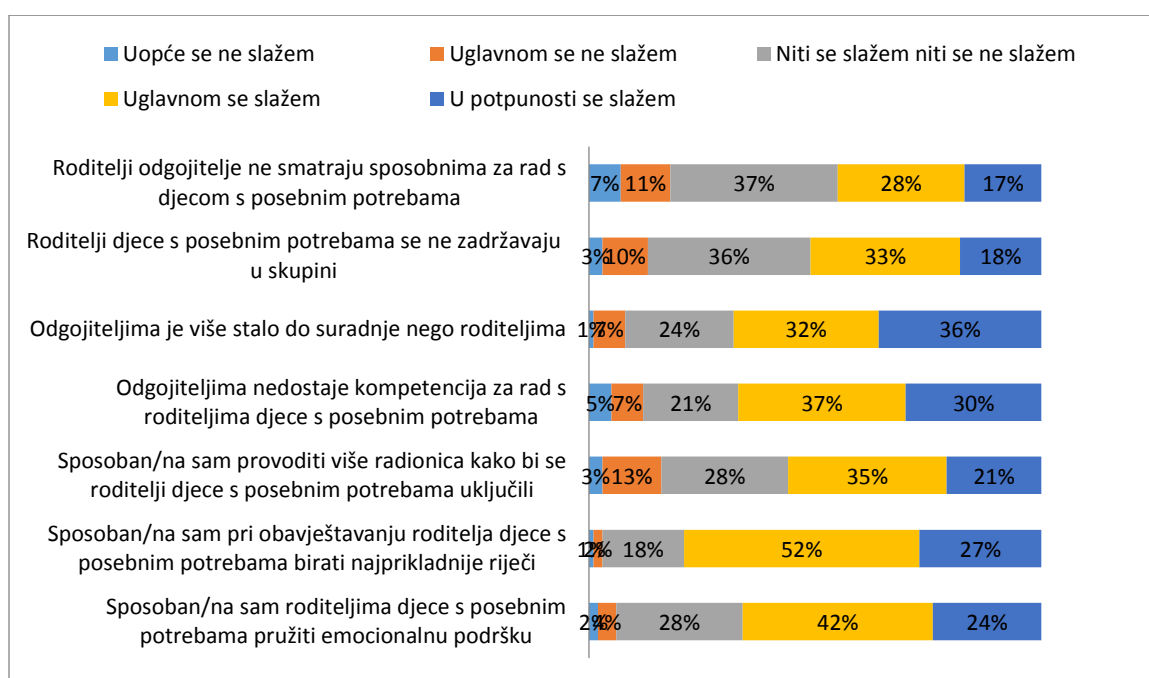
Kvaliteta suradnje odgojitelja i roditelja djeteta s posebnom potrebom je jako bitna za napredovanje i razvoj djeteta te su u anketnom upitniku odgojiteljima ponuđene tvrdnje o kvaliteti odnosa s roditeljima djece s posebnim potrebama. Na skali od jedan do pet su odgojitelji označili razinu slaganja s tvrdnjama.

Grafikon 10. Kvaliteta suradnje odgojitelja i roditelja djece s posebnim potrebama

Analizirajući rezultate stavova odgojitelja jasno je vidljivo da odgojitelji smatraju da je građenje suradničkih odnosa s roditeljima djece s posebnim potrebama najteža zadaća za odgojitelje. 33% odgojitelja se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom, dok se 31% odgojitelja uglavnom slaže s tom tvrdnjom.

Sukladno tome, odgojitelji se uglavnom slažu s tvrdnjom da su partnerski odnosi s roditeljima u vrtiću kvalitetni. Iskrenost roditelja djece s posebnim potrebama odgojitelji procjenjuju sa srednjom ocjenom, odnosno 42% odgojitelja je označilo da „niti se slaže niti se ne slaže“ s tom tvrdnjom. Također 41% odgojitelja sa srednjom ocjenom označuju otvorenost roditelja za suradnju.

Grafikon 11. Samoprocjena kompetencija za suradnju s roditeljima djece s posebnim potrebama

Nastavno na grafikon broj 11, vidljivo je da 37% odgojitelja se „niti slaže niti se ne slaže s tvrdnjom“ da roditelji odgojitelje ne smatraju sposobnima za rad s djecom s posebnim potrebama, 28% odgojitelja se uglavnom slaže s tom tvrdnjom, a 17% odgojitelja se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Slični rezultati su za tvrdnju da se roditelji djece s posebnim potrebama ne zadržavaju u skupini gdje se 33% odgojitelja uglavnom slaže s tvrdnjom, a 18% odgojitelja se u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Prema tome, odgojitelji sa srednjom ocjenom procjenjuju odnos, otvorenost i iskrenost roditelja djece s posebnim potrebama prema odgojitelju te 36% odgojitelja se u potpunosti slaže s tvrdnjom da je odgojiteljima više stalo do suradnje nego roditeljima, a 33% odgojitelja se uglavnom slaže s tom tvrdnjom što zajedno čini 63% odgojitelja.

Najveći broj odgojitelja odnosno 52% odgojitelja navodi da se uglavnom smatraju sposobnima birati najprikladnije riječi u razgovoru s roditeljima djece s posebnim potrebama te se 27% odgojitelja u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. 42% odgojitelja se uglavnom slaže s tvrdnjom da su roditeljima djece s posebnim potrebama spremni pružiti emocionalnu podršku, 24% odgojitelja u potpunosti slaže s tim, a 28% odgojitelja se „niti slaže niti se ne slaže s tvrdnjom“.

35% odgojitelja uglavnom se slaže s tvrdnjom da su sposobni provoditi više radionica kako bi se roditelji djece s posebnim potrebama uključili u rad, 21% odgojitelja se s ovom tvrdnjom u potpunosti slaže, a 28% odgojitelja se „niti slaže niti se ne slaže“ s ovom tvrdnjom.

Rezultati zaključne tvrdnje koja se odnosi na samoprocjenu kompetentnosti odgojitelja za rad s roditeljima djece s posebnim potrebama nam ukazuje na to da odgojitelji smatraju da im nedostaje kompetentnosti za rad s roditeljima djece s posebnim potrebama.

Naime, 37% odgojitelja se uglavnom slaže s tvrdnjom da odgojiteljima nedostaje kompetencija, 30% odgojitelja se u potpunosti slaže, 21% odgojitelja se niti slaže niti se ne slaže, a manji broj odgojitelja se ne slaže s tvrdnjom. Odnosno samo 5% odgojitelja smatra da odgojiteljima ne nedostaje kompetentnosti za rad s roditeljima djece s posebnim potrebama.

Uvidom u ovakve rezultate, jasno je da odgojitelji smatraju da im nedostaje kompetencija za kvalitetno surađivanje s roditeljima djece s posebnim potrebama, ali trebamo uzeti u obzir da većina odgojitelja iskrenost i otvorenost roditelja djece s posebnim potrebama ocjenjuju sa srednjom ocjenom, a poznato nam je da je građenje kvalitetnog suradnički odnosa jako teško ako suradnici nisu iskreni i otvoreni.

Ovakvo stajalište potvrđuje i činjenica da najveći broj odgojitelja smatra da je građenje suradničkih odnosa najteža zadaća za odgojitelje te mišljenje većine odgojitelja da je odgojiteljima više stalo do suradnje nego roditeljima djece s posebnim potrebama.

9.7. MIŠLJENJA ODGOJITELJA

Na kraju anketnog upitnika je ponuđeno ispitanicima da navedu kompetencije za koje smatraju da nedostaju odgojiteljima u radu s djecom s posebnim potrebama. Na ovo pitanje je odgovorilo 40 ispitanika te su neki od odgovora sljedeći:

- *„Nedostaje dovoljno educiranih odgojitelja i nemaju sva djeca s posebnim potrebama jednake uvijete u vrtićima u RH. Neke županije imaju trećeg odgojitelja dok u drugima ta mogućnost ne postoji. Nedostatak rehabilitatora, logopeda i psihologa utječe na kvalitetu rada s djecom s posebnim potrebama !“*
- *„Kroz fakultet je potrebno - više kolegija koji se odnose na djecu s posebnim potrebama, također više prakse (osobno tijekom fakulteta kroz praksu u vrtiću se nisam susrela s djetetom s posebnim potrebama već sam volontirala u određenim ustanovama gdje sam se upoznala s tim).“*
- *„Nemogućnost individualnog rada zbog prevelikog broja djece u skupini, nedostatak stručnih suradnika, edukacije i načinu rada s određenom poteškoćom. Ne prilagođen prostor - materijalni uvjeti...“*
- *„Dovoljno znanja u radu s djetetom s posebnim potrebama jer su posebne potrebe vrlo različite. Često u grupi imamo nekoliko djece sa različitim posebnim potrebama te nas za rad s njima nitko ne educira.“*
- *„Svaka posebna potreba je specifična, svaka traži širok spektar znanja i sposobnosti, a mi nismo defektolozi ni psiholozi ni rehabilitacijski edukatori. Koliko god imam volje i želje, koliko god tražim pomoć različitih stručnjaka (van vrtića), koliko god materijala izrađujem, čitam literature... mislim da nisam kompetentna.“*
- *„Nedostaje nam adekvatno znanje kako se nositi s potrebom i biti podrška djetetu i roditeljima.“*
- *„Prethodna edukacija o potrebi koju ima dijete koje će biti u skupini. Često dobijemo dijete s posebnom potrebom te se u 'hodu' snalazimo“.*

Većina odgovora se odnosi na nedostatak znanja i metoda rada za određenu posebnu potrebu. Navode da nedostaju preduvjeti za kvalitetnu inkluziju što se odnosi na nedostatak komunikacije sa stručnjacima edukacijsko rehabilitacijskog profila, nedostatak materijalnih uvjeta te nemogućnost individualnog rada zbog velikog broja djece u skupini.

10. ZAKLJUČAK

Odgojitelji su ključne osobe unutar skupine te posjeduju različite kompetencije, znanje i stručnost koje stječu kroz studij, a poslije i kroz svoj samostalni rad i usavršavanje. Oni su ključni u radu s djecom s posebnim potrebama koja se uključuju s grupom djece svojih vršnjaka. Stoga se u radu razmatrao problem kompetencija odgojitelja potrebnih za rad s djecom s posebnim potrebama odnosno razmatrala se samoprocjena kvalitete osposobljavanja odgojitelja, samoprocjena odgojiteljeve kompetentnosti te procjena suradnje sa stručnim timom i roditeljima djece s posebnim potrebama.

Kvaliteta inkluzija djece u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja zahtijeva određene preduvjete kao što su: prilagodba fizičke okoline i dostupnost materijala, kvaliteta suradnje odgojitelja i roditelja djeteta s posebnom potrebom, kvaliteta suradnje odgojitelja i stručnjaka edukacijsko - rehabilitacijskog profila, poštivanje zakonske regulative i optimalnog broja djece u skupini u kojoj je dijete s posebnom potrebom. Međutim, postavlja se pitanje u kojoj mjeri je inkluzija djece s posebnim potrebama kvalitetna i smatraju li se odgojitelji dovoljno kompetentnima.

Analizirajući podatke dobivene anketnim upitnikom, koji je napisan za potrebe ovog istraživanja, dolazimo do zaključka da se 56% odgojitelja ne smatra dovoljno kompetentnima za rad s djecom s posebnim potrebama. Odgojitelji smatraju da je potrebno više kolegija tijekom studija o djeci s posebnim potrebama te da je uz to potrebno i više praktične nastave u radu s djecom s posebnim potrebama. Sukladno tome, naglašavaju da je potrebno više edukacija i seminara iz područja inkluzije kako bi mogli napredovati u odgojno - obrazovnom radu.

Za razliku od niže ocjenjene kvalitete obrazovanja, odgojitelji bolje ocjenjuju svoje sposobnosti poticanja djece s posebnim potrebama na interakciju s drugom djecom u skupini te svoje sposobnosti stvaranja pozitivnog ozračja u skupini.

Nadalje, odgojitelji se najviše smatraju kompetentnima u radu s djecom koja imaju lakše teškoće u razvoju, potom s djecom s poremećajima pažnje te s djecom koja imaju specifične teškoće učenja. Suprotno od toga, najmanje se smatraju kompetentnima za rad sa slijepom i slabovidnom djecom, sa gluhom i nagluhom djecom, sa djecom koja imaju teže teškoće u razvoju i sa djecom koja imaju višestruke teškoće u razvoju.

Odgojitelji najvećom ocjenom ocjenjuju kvalitetu komunikacije sa trećim odgojiteljem, a sa srednjom ocjenom ocjenjuju suradnju sa stručnjacima edukacijsko – rehabilitacijskog profila što ukazuje na činjenicu da odgojitelji nemaju dovoljno stručne podrške.

Odgojitelji loše ocjenjuju suradnju s lokalnom zajednicom, odnosno navode manjak financijske podrške te da nisu u svim ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja fizički prilagođeni prostori za djecu s posebnim potrebama. Također navode da se u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ne poštuje zakonska regulativa vezana uz uključivanje djece s posebnim potrebama.

Najveći broj odgojitelja smatra da je građenje suradničkih odnosa najteža zadaća za odgojitelje, a suradnju s roditeljima ocjenjuju srednjom. Isto tako ocjenjuju i iskrenost roditelja.

Navedene zaključne rezultate potvrđuju i komentari odgojitelja koje su naveli na kraju anketnog upitnika. Uglavnom su naveli da se smatraju nedovoljno educiranima za rad s djecom s posebnim potrebama, da im nedostaje praktičnog znanja odnosno navode da ne poznaju kvalitetne metode rada za određenu posebnu potrebu.

Navode da je prevelik broj djece u skupini u kojoj je dijete s posebnom potrebom, da nedostaje materijala za rad te je nedovoljno financijske pomoći.

Također navode da nedostaje komunikacije i suradnje sa stručnjacima edukacijsko – rehabilitacijskog profila te da su problem roditelji koji skrivaju dijagnozu djeteta. Prema tome možemo zaključiti da je potrebno više edukacije i seminara iz područja inkluzije, ali ne samo za odgojitelje nego i za roditelje kojima je potrebna pomoć da prihvate posebnu potrebu djeteta, a samim tim bi vjerovatno više komunicirali i savjetovali se s odgojiteljima.

Prikazani rezultati provedenog istraživanja su bitan izvor podataka jer ukazuju na određene prepreke u procesu kvalitetne inkluzije djece s posebnim potrebama. Može se zaključiti da odgojitelji imaju pozitivan stav prema inkluziji te da su određene kompetencije stekli kroz radno iskustvo. Rezultati ukazuju na potrebu većeg broja kolegijske i edukacijske podrške iz područja inkluzije.

11. LITERATURA

1. Biondić, I. (1993). *Integrativna pedagogija: odgoj djece s posebnim potrebama*. Zagreb: Školske novine.
2. Bouillet, D. (2010). *Izazovi integrativnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga
3. Bezuk – Jakovina, J. (2002). *Roditeljstvo i suradnja*. Zagreb: IDEM
4. Brajša, P., Stakić, Đ. (1991). *Timski rad*. Zagreb: Zavod grada Zagreba za socijalni rad.
5. Cerić, H. (2008). *Mogućnost konstituiranja teorije inkluzivnog obrazovanja*. Sarajevo: Metodički obzori.
6. Čekić, Š. (1999). *Osnovi metodologije i tehnologije izrade znanstvenog i stručnog djela*. Sarajevo: FSK.
7. Igrić, LJ. (2015.) *Osnove edukacijskog uključivanja – škola po mjeri svakog djeteta je moguća*. Zagreb: Školska knjiga d.d.
8. Kobešćak, S. (2003). *Od interacije do inkluzije u predškolskom odgoju*. U: Pospiš, M. (ur), *Odgoj, obrazovanje i rehabilitacija djece i mladih s posebnim potrebama*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
9. Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap
10. Stančić, V. (1982): *Odgojno-obrazovna integracija djece s teškoćama u razvoju*. Teorijski problemi istraživanja- Izveštaj br. 1. Zagreb: Fakultet za defektologiju.
11. Zrilić, S. (2011). *Djeca s posebnim potrebama u vrtiću i nižim razredima osnovne škole: priručnik za roditelje, odgojitelje i učitelje*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
12. Žic-Ralić, A. (2004). *Uloga učitelja u socijalnoj integraciji učenika s posebnim potrebama*. U: *Dijete, odgojitelj i učitelj*, zbornik radova sa znanstveno stručnog skupa s međunarodnom suradnjom, Zadar - Preko: 21.-22. svibnja, 2004, Sveučilište u Zadru, Stručni odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja predškolske djece, (35 -45).

Internet izvori:

13. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe. (2008). Narodne novine br: 63/08 i 90/2010:URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2128.html (posjećeno: 12.10.2018.)
14. Kobešćak, S. (2000). Što je inkluzija? U: Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima, Vol. 6 No. 21. (23-25). URL:<https://hrcak.srce.hr/183411> (20.7.2018).
15. Kobolt, A., Žižak, A. (2007). Timski rad i supervizija timova. Ljetopis socijalnog rada. (367-386). URL: <http://hrcak.srce.hr/144225> (posjećeno: 3.12.2018).
16. Lero , D., S. (2009). Assessing Inclusion Quality in Early Learning and Child Care in Canada with the SpecialLink Child Care Inclusion Practices Profile and Principles Scale. URL: <http://pdfs.semanticscholar.org> (posjećeno: 23.9.2018.)
17. Mikas, D., Roudi, B. (2012). Socijalizacija djece s teškoćama u razvoju u ustanovama predškolskog odgoja. U: Paediatrica Croatica, 56 (1). 207-214 URL: <https://docplayer.net/23932038-Socijalizacija-djece-s-teskocama-u-razvoju-u-ustanovama-predskolskog-odgoja.html> (posjećeno 13.05.2018.)
18. Tonković, F. (1982). Odgojno-obrazovna integracija djece i omladine sa smetnjama u razvoju. Vol.18. No 1-2, 233-240. Zagreb: Fakultet za defektologiju. URL: <https://hrcak.srce.hr/108052> (posjećeno: 10.6.2018.)
19. UNESCO (1994). The Salamanka Statement and Framework on Special Needs Education, Paris: UNESCO.URL:http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF(posjećeno: 12.12.2018.)
20. Vislie, L. (2003). From Integration to Inclusion: Focusing global trends and changes in the western European societies. European Journal of Special Needs Education Vol 18. No 1, 17-35. Norway: University of Oslo URL: www.uio.no (posjećeno 10.11.2018.)

12. POPIS TABLICA I GRAFIKONA

Popis tablica:

1. <i>Tablica 1.</i> Godine radnog iskustva odgojitelja u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.....	29
2. <i>Tablica 2.</i> Samoprocjene kompetencija za rad s djecom s posebnim potrebama.....	36
3. <i>Tablica 3.</i> Samoprocjena kompetentnosti odgojitelja za rad s djecom s obzirom na različitost posebne potrebe.....	38

Popis grafikona:

1. <i>Grafikon 1.</i> Ispitanici prema spolu.....	28
2. <i>Grafikon 2.</i> Odgojitelji s obzirom na stručnu spremu.....	29
3. <i>Grafikon 3.</i> Trenutno mjesto zaposlenja odgojitelja.....	30
4. <i>Grafikon 4.</i> Odgojitelji koji su radili s djecom s posebnim potrebama.....	31
5. <i>Grafikon 5.</i> Kompetentnost odgojitelja za rad s djecom s posebnim potrebama.....	32
6. <i>Grafikon 6.</i> Samoprocjena kvalitete osposobljavanja odgojitelja.....	34
7. <i>Grafikon 7.</i> Stručni suradnici u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.....	40
8. <i>Grafikon 8.</i> Procjena suradnje u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.....	41
9. <i>Grafikon 9.</i> Kvaliteta rada i inkuzije u suvremenom vrtiću.....	42
10. <i>Grafikon 10.</i> Kvaliteta suradnje odgojitelja i roditelja djece s posebnim potrebama.....	43
11. <i>Grafikon 11.</i> Samoprocjena kompetencija za suradnju s roditeljima djece s posebnim potrebama.....	44

13. POPIS PRILOGA

1. Anketni upitnik

Poštovana/i,

Studentica sam diplomskog sveučilišnog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Sveučilištu u Zadru. Ovaj upitnik sastavljen je u svrhu istraživanja za potrebe diplomskog rada pod mentorstvom izv.prof.dr.sc. Smiljane Zrilić, a tema diplomskog rada je “Kompetencije odgojitelja u radu s djecom s posebnim potrebama”.

U radu se razmatra problem kompetencija odgojitelja u radu s djecom s posebnim potrebama, odnosno cilj je samoprocjena kompetencija odgojitelja i utvrđivanje koje kompetencije nedostaju odgojiteljima u radu s djecom s posebnim potrebama te procjena kvalitete suradničkih odnosa odgojitelja, stručnog tima i roditelja.

Podaci prikupljeni ovim istraživanjem će se koristiti isključivo u istraživačke svrhe pisanja diplomskog rada i obrađivati će se na grupnoj razini. Procijenjeno vrijeme za rješavanje upitnika je oko 10 minuta.

Rezultati će u radu biti prikazani nakon statističke obrade podataka te će anonimnost sudionika istraživanja biti u potpunosti sačuvana.

Molim Vas za suradnju i iskrenost pri odgovaranju na pitanja kako bi dobili točnije podatke o istraživačkoj temi.

Unaprijed zahvaljujem!

Ika Bobanović

1. DOB: _____ godina/e

SPOL: M Ž

2. Zaokružite razinu stručne spreme u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja:

- a) srednja škola
- b) stručni studij
- c) preddiplomski sveučilišni studij
- d) specijalistički studij
- e) diplomski sveučilišni studij
- f) poslijediplomski studij

3. Koliko godina radnog iskustva imate kao odgojitelj/odgojiteljica?

- a) manje od 5 godina
- b) od 6 do 10 godina
- c) od 11 do 15 godina
- d) od 16 do 20 godina
- e) od 21 do 25 godina
- f) od 26 do 30 godina
- g) od 31 i više

4. Trenutno mjesto zaposlenja:

- a) Državna ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja
- b) Privatna ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja
- c) Ostalo: _____

5. Koliko često ste se u dosadašnjem odgojno-obrazovnom radu susretali s djecom s posebnim potrebama?

- a) Nikad
- b) Rijetko
- c) Ponekad
- d) Često

5.1. Navedite koje su to posebne potrebe bile:

6. Smatrate li se kompetentnima za rad s djecom s posebnim potrebama?

a) Da

b) Ne

6.1. Ako je Vaš odgovor ne, molim Vas da napišete zašto se ne smatrate kompetentnima:

7. Pred Vama se nalazi niz tvrdnji koje se odnose na **kvalitetu osposobljavanja odgojitelja za rad s djecom s posebnim potrebama**. Molimo Vas da svaku od navedenih tvrdnji pažljivo pročitate i na prikazanoj skali od 1 do 5 označite u kojoj se mjeri slažete s navedenim tvrdnjama. Pri čemu brojevi znače sljedeće: 1 – uopće se ne slažem; 2 – uglavnom se ne slažem; 3 – niti se slažem niti se ne slažem; 4 – uglavnom se slažem; 5 – u potpunosti se slažem.

Redni broj	TVRDNJE	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
1.	Tijekom studija postoji dovoljan broj kolegija o djeci s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
2.	Tijekom studija bi trebali imati više prakse u radu s djecom s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
3.	Tijekom studija sam shvatio/la razliku između segregacije, integracije, inkluzije	1	2	3	4	5
4.	Edukacije i seminari doprinose napredovanju odgojitelja	1	2	3	4	5
5.	Potrebno je više edukacija iz područja inkluzije kako bi odgojitelji napredovali u odgojno – obrazovnom radu	1	2	3	4	5
6.	Odgojitelji u Republici Hrvatskoj imaju mogućnosti dodatno se educirati (seminari, doškolovanja, izvanredni studiji)	1	2	3	4	5

8. Pred Vama se nalazi niz tvrdnji koje se odnose na **samoprocjenu Vaših kompetencija za rad s djecom s posebnim potrebama**. Molimo Vas da svaku od navedenih tvrdnji pažljivo pročitate i na skali od 1 do 5 označite u kojoj se mjeri slažete s navedenim tvrdnjama. Pri čemu brojevi znače sljedeće: 1 –nikad; 2 –ponekad; 3 –rijetko; 4 –često; 5 – uvijek.

Redni broj	TVRDNJE	Nikad	Ponekad	Rijetko	Često	Uvijek
1.	Upoznat/a sam sa strategijama uključivanja djece s posebnim potrebama u aktivnosti s vrtićkom djecom i primjenjujem ih	1	2	3	4	5
2.	Sposoban/na sam djecu u skupini pripremiti za dolazak djeteta s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
3.	Sposoban/na sam provoditi individualne aktivnosti s djecom s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
4.	Sposoban/na sam prilagoditi svoje metode rada djeci s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
5.	Sposoban/na sam zadovoljiti potrebe djeteta s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
6.	Sposoban/na sam zadovoljiti potrebe djeteta s posebnom potrebom i djece bez posebnih potreba u istoj skupini	1	2	3	4	5
7.	Sposoban/na sam poticati djecu s posebnim potrebama na uključivanje u aktivnosti s vršnjacima u grupi	1	2	3	4	5
8.	Sposoban/na sam poticati interakciju između djece s posebnim potrebama s djecom koja nemaju posebne potrebe	1	2	3	4	5
9.	Sposoban/na sam ostvariti pozitivno ozračje u grupi	1	2	3	4	5
10.	Sposoban/na sam poticati socijalni razvoj djece s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
11.	Sposoban/na sam poticati emocionalni razvoj djece s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
12.	Primjenjujem kvalitetne metode rada	1	2	3	4	5
13.	Sposoban/na sam uvoditi nove oblike rada	1	2	3	4	5

9. Pred Vama se nalazi **skala samoprocjene kompetentnosti za rad s djecom s obzirom na različitost posebne potrebe**. Molimo Vas da svaku od navedenih tvrdnji pažljivo pročitate i na prikazanoj skali od 1 do 5 zaokružite koliko se osjećate kompetentno za prepoznavanja teškoća i rad s djetetom s obzirom na posebnu potrebu. Pri čemu 1 označava najnižu ocjenu, a 5 najvišu ocjenu.

Redni broj	Zaokružite koliko se osjećate kompetentnim za rad:					
1.	S darovitim djecom	1	2	3	4	5
2.	S djecom s lakšim teškoćama u razvoju	1	2	3	4	5
3.	S djecom s težim teškoćama u razvoju	1	2	3	4	5
4.	Djeca sa sniženim intelektualnim sposobnostima	1	2	3	4	5
5.	Slijepa i slabovidna djeca	1	2	3	4	5
6.	Gluha i nagluha djeca	1	2	3	4	5
7.	Djeca s poremećajem govora, glasa i jezika	1	2	3	4	5
8.	Djeca s autizmom	1	2	3	4	5
9.	Djeca sa smetnjama u ponašanju	1	2	3	4	5
10.	Djeca sa poremećajima pažnje	1	2	3	4	5
11.	Djeca sa specifičnim teškoćama učenja	1	2	3	4	5
12.	Djeca s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima	1	2	3	4	5
13.	Djeca s višestrukim teškoćama	1	2	3	4	5

10. Jesu li u Vašem dječjem vrtiću zaposleni stručni suradnici? Zaokružite da ili ne.

Pedagog	da	ne
Psiholog	da	ne
Zdravstveni djelatnik	da	ne
Logoped	da	ne
Defektolog	da	ne

11. Pred Vama se nalazi **skala za procjenu suradnje sa stručnim suradnicima i kvalitete inkluzije djece**. Molimo Vas da svaku od navedenih tvrdnji pažljivo pročitate i na prikazanoj skali od 1 do 5 zaokružite u kojoj se mjeri slažete s navedenim tvrdnjama. Pri čemu broj 1 označava najnižu, a broj 5 najvišu ocjenu.

Redni broj	Zaokružite kojom ocjenom ocjenjujete:					
1.	Suradnju sa stručnim timom u ustanovi (ravnateljkom/icom, kolegama..)	1	2	3	4	5
2.	Suradnju sa stručnjacima edukacijsko – rehabilitacijskog profila	1	2	3	4	5
3.	Suradnju s zdravstvenim djelatnikom	1	2	3	4	5
4.	Količinu dobivenih savjeta od strane stručnjake edukacijsko-rehabilitacijskog profila	1	2	3	4	5
5.	Mogućnost primjene savjeta s obzirom na uvjete rada u skupini	1	2	3	4	5
6.	Komunikaciju s članovima lokalne zajednice	1	2	3	4	5
7.	Kvalitetu komunikacije s trećim odgojiteljom	1	2	3	4	5
8.	Doprinos trećeg odgojitelja za osjećaj sigurnosti u radu s djetetom s posebnom potrebom	1	2	3	4	5
9.	Komunikacija stručnog tima u vrtiću je kvalitetna	1	2	3	4	5
10.	Ravnatelj, stručni suradnici i odgojitelji komuniciraju otvoreno	1	2	3	4	5

12. Pred Vama se nalazi niz tvrdnji koje se odnose na **procjenu kvalitete rada u suvremenom vrtiću**. Molimo Vas da svaku od navedenih tvrdnji pažljivo pročitate i na skali od 1 do 5 označite u kojoj se mjeri slažete s navedenim tvrdnjama. Pri čemu brojevi znače sljedeće: 1 – uopće se ne slažem; 2 – uglavnom se ne slažem; 3 – niti se slažem niti se ne slažem; 4 – uglavnom se slažem; 5 – u potpunosti se slažem.

Redni broj	TVRDNJE	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
1.	Inkluzija djece s posebnim potrebama postaje bolja	1	2	3	4	5
2.	Broj djece u skupini bi trebao biti manji ukoliko je u skupini dijete s posebnom potrebom	1	2	3	4	5
3.	U ustanovi se poštuje zakonska regulativa vezana uz uključivanje djece s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
4.	U ustanovi se fizički prilagođava prostor za djecu s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
5.	Skupine su opremljene didaktičkim materijalima koji su prilagođeni djeci s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
6.	Lokalna zajednica pruža financijsku pomoć kako bi se omogućili uvjeti za rad s djecom s posebnim potrebama	1	2	3	4	5

13. Pred Vama se nalazi niz tvrdnji koje se odnose na **procjenu kompetencija za suradnju s roditeljima djece s posebnim potrebama**. Molimo Vas da svaku od navedenih tvrdnji pažljivo pročitate i na skali od 1 do 5 označite u kojoj se mjeri slažete s navedenim tvrdnjama. Pri čemu brojevi znače sljedeće: 1 – uopće se ne slažem; 2 – uglavnom se ne slažem; 3 – niti se slažem niti se ne slažem; 4 – uglavnom se slažem; 5 – u potpunosti se slažem.

Redni broj	TVRDNJE	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Niti se slažem niti se ne slažem	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
1.	Partnerski odnosi s roditeljima u mom vrtiću su izuzetno kvalitetni	1	2	3	4	5
2.	Građenje suradničkih odnosa s roditeljima djece s posebnim potrebama je najteža zadaća za odgojitelje	1	2	3	4	5
3.	Roditelji djece s posebnim potrebama su otvoreni za suradnju	1	2	3	4	5
4.	Roditelji djece s posebnim potrebama su iskreni prema odgojiteljima	1	2	3	4	5

5.	Roditelji djece s posebnim potrebama ne skrivaju odgojiteljima dijagnozu djeteta	1	2	3	4	5
6.	Sposoban/na sam roditeljima djece s posebnim potrebama pružiti emocionalnu podršku	1	2	3	4	5
7.	Sposoban/na sam pri obavještanju roditelja djece s posebnim potrebama birati najprikladnije riječi	1	2	3	4	5
8.	Sposoban/na sam provoditi više radionica kako bi se roditelji djece s posebnim potrebama uključili	1	2	3	4	5
9.	Odgojiteljima nedostaje kompetencija za rad s roditeljima djece s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
10.	Roditelji odgojitelje ne smatraju sposobnima za rad s djecom s posebnim potrebama	1	2	3	4	5
11.	Roditelji djece s posebnim potrebama se ne zadržavaju u skupini	1	2	3	4	5
12.	Odgojiteljima je više stalo do suradnje nego roditeljima	1	2	3	4	5

14. Prema Vašem mišljenju, navedite kompetenciju za koju smatrate da nedostaje odgojiteljima u radu s djecom s posebnim potrebama.

Hvala na suradnji !

14. SAŽETAK

Inkluzija djece s posebnim potrebama u redovite ustanove ranog i predškolskog odgoja zahtijeva podršku odgojitelja, roditelja i stručnog tima. Odgojitelji su ključne osobe koje su svakodnevno u interakciji s djecom s posebnim potrebama, stoga se kvaliteta podrške temelji na suradničkim odnosima odgojitelja i stručnog tima u ustanovi te odgojitelja i roditelja djece s posebnim potrebama.

Cilj ovog diplomskog rada je samoprocjena kompetencija odgojitelja za rad s djecom s posebnim potrebama te procjena suradničkih odnosa odgojitelja, stručnog tima i roditelja djece.

Rezultati dobiveni anketnim upitnikom su pokazatelj odgojiteljevih stavova prema kvaliteti inkluzije u suvremenim ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Rezultati su pokazali koji uvjeti i koje kompetencije nedostaju za kvalitetu inkluzije djece s posebnim potrebama.

Ključne riječi: inkluzija, djeca s posebnim potrebama, kompetencije odgojitelja za inkluzivnu praksu

15. SUMMARY

“Competences of preschool teachers in working with children with special needs”

Inclusion of children with special needs in regular early school and preschool education requires support from the preschool teacher, parents and professional team. The preschool teachers are key persons who interact daily with children with special needs, therefore the quality of support is based on the collaborative relationships between the preschool teachers and professional team in institution.

The goal of this diploma thesis is self-assessment of the competences of the preschool teachers for working with children with special needs and the evaluation of the cooperative relations between the preschool teachers, the professional team and the parents of the children.

The results of the survey questionnaire are indicators of preschool teachers attitudes toward quality of inclusion in contemporary institutions of early school and preschool education. The results of the survey showed which conditions and competencies are missing for the quality of inclusion of children with special needs.

Key words: inclusion, children with special needs, competences of preschool teachers for inclusive practise

16. ŽIVOTOPIS

Osobne informacije

Ime i prezime: Ika Bobanović
Datum i mjesto rođenja: 09. 01. 1995., Zadar
Adresa: Polača 23423, Hrasti 360
Telefon: 095 557 5307
E-mail: ika.bobanovic@gmail.com

Obrazovanje

(2016.godine - /) - Diplomski sveučilišni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja
(2013.godine - 2016.godine) - Preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja
(2009.godine – 2013.godine) - Ekonomska škola „Biograd na Moru“

Radno Iskustvo:

- Odgojiteljica predškolske djece
- Pripravnički staž
- Promotor na dnevnim promocijama
- Volontiranje

Dodatna znanja i vještine

- Rad na računalu
- Komunikacijske vještine

Strani jezici

- Znanje engleskog jezika
- Znanje talijanskog jezika